

ANBRAGTE BØRNS SKOLEGANG PÅ INTERN SKOLE

16:21

STINE BAGGER
KATRINE SYPPLI KOHL
MARIE THOLUND STRANGE
KIRSTINE KARMSTEEN
CHANTAL POHL NIELSEN

16:21

ANBRAGTE BØRNS SKOLEGANG
PÅ INTERN SKOLE

STINE BAGGER
KATRINE SYPPLI KOHL
MARIE THOLUND STRANDE
KIRSTINE KARMSTEEN
CHANTAL POHL NIELSEN

KØBENHAVN 2016
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

ANBRAGTE BØRNS SKOLEGANG PÅ INTERN SKOLE

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk

Afdelingen for børn og familie

ISSN: 1396-1810

e-ISBN: 978-87-7119-388-6

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Colourbox

© 2016 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	5
	SAMMENFATNING	7
1	PROBLEMSTILLING OG BAGGRUND	13
	Problemstilling og Formål	13
	Baggrund: Anbragte børn og unges skolegang	14
	Interne skolars særlige udfordringer	20
	Data om anbragte børn	25
2	DATAINDSAMLING PÅ INSTITUTIONERNE	33
	Institutionerne	33
	Dataindsamling	34
3	EKSEMPLER PÅ GODE INDSATSER OG TILTAG	37

indledning	37
Indsatser i indslusningsfasen	41
Indsatser under skolegangen	47
Organisatoriske tiltag	56
Indsatser i udslusningsfasen	59
4 OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING	61
Udfordring 1: Hvordan kan anbragte børns faglighed og særlige behov balanceres?	62
Udfordring 2: Hvordan kan små interne skoler organisere sig til større faglighed?	63
Udfordring 3: Hvordan kan anbragte børn hjælpes ind i folkeskolen?	64
Perspektivering	65
BILAG	67
Bilag 1 Institutioner i undersøgelsen	67
LITTERATUR	77
SFI-RAPPORTER SIDEN 2015	81

FORORD

Der er stor variation i, hvordan opvæksten for børn, der er anbragt uden for hjemmet, former sig. Mange børn har, når der ses bort fra, at de ikke bor sammen med deres mor og far, omtrent de samme vilkår som andre børn. En del anbragte børn og unge oplever imidlertid rigtig mange udfordringer i forbindelse med deres skolegang og øvrige tilværelse, som kalder på en særlig støtte og opmærksomhed fra deres omgivers side. Det gælder blandt andet for børn og unge, som bor på en døgninstitution eller et socialpædagogisk opholdssted og får deres skolegang på stedets interne skole. Institutionerne og de interne skoler er ofte højt specialiserede med særlig ekspertise i børn og unge med bestemte typer af udfordringer. Ikke alt, som fungerer godt på ét sted, kan benyttes et andet sted, men man kan hente megen inspiration fra hinanden.

Denne rapport beskæftiger sig med skolegangen på otte døgninstitutioner og opholdssteder – kendt som ”interne skoler” – og har til formål at give erfaringer fra disse skoler videre til en bredere kreds af interesserede, først og fremmest til professionelle inden for sektoren selv, og til fx kommunale sagsbehandlere og embedsmænd, som arbejder med anbragte børn og unge.

Institutionerne og de interne skoler er blevet udpeget i samarbejde med en række eksperter på området, som har kendskab til døgninstitutioner og opholdssteder i landet. Vi takker personalet på de otte

medvirkende døgninstitutioner og opholdssteder, som har formidlet deres gode erfaringer med de anbragte børns skolegang. Tak til Turf Böcker Jakobsen, referee på en tidligere version af rapporten, for nyttige forslag og kommentarer.

Rapporten er udarbejdet som et delprojekt under Barnets Reforms forskningsbevilling, hvorunder der er igangsat et stort forskningsprojekt på SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd om plejefamilieanbragte børns skolegang. I det projekt undersøges effekten af nye skolebaserede og hjemmebaserede indsatser over for børnene, deres lærere og plejeforældre. Forskningsbevillingen under Barnets Reform kom fra det daværende Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

København, august 2016

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

FORMÅL MED RAPPORTEN

Gennem de senere år har reformer og indsatser, rettet mod grundskolen, haft øget faglighed som et centralt mål. Folkeskolereformen, der trådte i kraft med virkning fra og med skoleåret 2014/2015, har bl.a. til formål at styrke alle børns faglighed samt mindske betydningen af elevernes sociale baggrund for deres faglige resultater i skolen. I samme periode har omstillingen til øget inklusion ført til, at flere børn undervises i folkeskolens almene skoletilbud. Det gælder også de anbragte børn og unge, der tidligere i højere grad gik i intern skole på opholdssteder og døgninstitutioner. I dag kan et barn, der er blevet anbragt af sociale grunde, kun henvises til et internt skoletilbud fremfor i folkeskolen, hvis det vurderes som mest hensigtsmæssigt, fx på grund af svære adfærdsvanskeligheder hos barnet. Som et resultat af denne udvikling har elevgrundlaget for de interne skoler ændret sig, så skolerne skal rumme færre og mere belastede elever end tidligere.

Formålet med denne rapport har været at indsamle og præsentere erfaringer fra otte institutioner, der i anbringelsesmiljøet fremhæves som særligt gode til at give anbragte børn et godt internt skoletilbud. Indsatserne i rapporten er medtaget som inspiration for andre interne skoler i deres arbejde med at styrke anbragte børn og unges faglighed.

Skolerne i undersøgelsen er udvalgt på baggrund af anbefalinger fra fageksperter, og der er dermed ikke her tale om en evaluering endsige en effektmåling af deres indsatser.

PROBLEMSTILLING

Det er forskningsmæssigt velunderbygget, at anbragte børn klarer sig dårligere i skolen end deres jævnaldrende (Andersen, 2008; Ottosen & Christensen, 2008; Egelund m.fl., 2008; Olsen, Egelund & Lausten, 2011; Bryderup & Trentel, 2012; Lausten, m.fl., 2013). Anbragte børn oplever flere skoleskift og flere perioder uden undervisningstilbud end ikke-anbragte (Andersen, 2008). Som unge voksne (ved 24-årsalderen) har de et lavere uddannelsesniveau, flere er på kontanthjælp, og færre er i beskæftigelse eller under uddannelse end tilfældet er blandt unge, der aldrig har været anbragt (Olsen, Egelund & Lausten, 2011).

Tidligere undersøgelser peger på, at der er en række mulige årsager til, at anbragte børn generelt klarer sig dårligere i skolen og efter endt skolegang end ikke-anbragte. Anbragte børn er en meget sammensat gruppe, men fælles for mange af dem er vanskeligheder med at fungere i en "almindelig" hverdag. I cirka hver anden anbringelsessag i 2006 blev årsagen angivet som generelle adfærds- og tilpasningsproblemer (Andersen, 2008). For de mest belastede anbragte børn er en sandsynlig hovedårsag til deres skolemæssige problemer, at de har flere diagnoser på alvorlig sygdom og handicap som fx ADHD, psykisk udviklingshæmning og autisme (Egelund m.fl., 2009) samt sociale og psykiske problemer, der placerer dem uden for normalområdet på SDQ-skalaen¹ (Andersen, 2008). SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn viser desuden, at en del af disse børn har det, man kunne kalde generelle psykosociale og socioemotionelle udfordringer, idet anbragte som teenagere oftere viser tegn på depression, udviser eller overvejer selvskadende adfærd, eller har et anderledes problematisk forhold til mad og krop end deres jævnaldrende (Lausten m.fl., 2013).

De fleste anbragte børn kommer fra uddannelsesfremmede og socioøkonomisk svage hjem, og mange har et utilstrækkeligt fagligt udbytte af deres skolegang, ligesom de oplever flere skoleskift end normalt og perioder helt uden undervisning inden anbringelsen (Andersen, 2008;

1. SDQ står for *Strengths and Difficulties Questionnaire* og er en internationalt anerkendt standardiseret skala til måling af børns socioemotionelle styrker og svagheder samt eventuelle adfærdsproblemer.

Egelund m.fl., 2009; Lausten m.fl., 2013; Gustafson m.fl., 2015). Ud over deres individuelle udfordringer har anbragte børn altså et svagere socialt og fagligt udgangspunkt end andre danske børn, og de får ofte en undervisning af ringere kvalitet og mindre omfang end børn i folkeskolen i al almindelighed (Bryderup, Madsen & Perthou, 2001). Det kan fx være, fordi de hyppigere fritages fra fag og prøver, eller fordi skolernes lille størrelse gør det vanskeligt for dem at etablere og opretholde et bredt udbud af faglige kompetencer, materialer, metoder og udstyr til varetagelsen af undervisningen. Senest har en undersøgelse fra 2015 dokumenteret, at anbragte børn stadig i vidt omfang fritages fra et eller flere fag og prøver (Gustafson m.fl., 2015). Trods de seneste års tiltag for at fremme fagligheden for bl.a. anbragte børn er det derfor stadig yderst relevant at samle de gode erfaringer fra velrenommerede interne skoler i en slags katalog, som andre interne skoler kan lade sig inspirere af.

Rapporten er således tænkt som en kilde til inspiration for interne skoler, der ønsker et styrket fokus på børnenes faglighed. Den indeholder eksempler på konkrete indsatser, tilgange til arbejdet og organisationsformer, der vurderes at kunne have en positiv betydning for elevernes faglige resultater og progression. Den *primære målgruppe* er fagfolk på døgninstitutioner og opholdssteder, som arbejder med anbragte børns skolegang, men den kan også være af interesse for kommunalbestyrelsesmedlemmer eller for sagsbehandlere, som har til opgave at finde anbringelsessteder, der giver anbragte børn de bedst mulige forudsætninger for en fremtid med uddannelse og arbejde.

RESULTATER

De otte institutioner i undersøgelsen oplever, at de har gode erfaringer med en række tiltag og indsatser i arbejdet med at give de anbragte børn et godt skoletilbud. Nogle af disse tiltag og indsatser retter sig mod indslusningen af nye elever, andre mod selve skolegangen på den interne skole eller en eventuel udslusning til en almen folkeskole. De beskrevne indsatser er ret forskelligartede. Nogle kan bedst beskrives som elevrettede indsatser og andre som organisatoriske tiltag. Deres forskellighed skyldes bl.a., at de er svar på forskellige strukturelle udfordringer af målgruppemæssig, økonomisk eller praktisk art, der er med til at påvirke interne skolers mulighed for at give eleverne et godt skoleudbytte. Indsatserne omfatter:

- En lektiecafé, drevet af frivillige
- Et visitations- og rådgivningsteam
- Elevoverleveringer med fokus på faglighed og kontinuitet
- Indslusningsforløb med værkstedsundervisning
- Undervisning i praktiske læringsmiljøer som værksteder og dyrepark
- Opdyrkning af faglighedskultur, fx gennem særlig ”afgangsklasse”
- Fokuseret brug af elevplaner
- Sansintegration i undervisningen
- Samarbejde med andre institutioner
- Nye, fleksible indskrivningsformer
- Udeskolelærer.

Selvom de interne skoler på de medvirkende opholdssteder og døgninstitutioner ikke nødvendigvis arbejder ud fra de samme tilgange og pædagogiske principper, viser der sig at være nogle fællestræk ved deres håndtering af de anbragte børns skolegang. Følgende er en opsummering af nogle af de mere overordnede og tværgående erfaringer, som fagpersonerne fra de medvirkende opholdssteder, døgninstitutioner og interne skoler i undersøgelsen fremhæver:

- De interne skoler indretter skoledagen efter elevernes særlige behov og lægger i den forbindelse vægt på at skabe *forudsigelighed, struktur, tryghed og nærhed*.
- Undervisningen af anbragte børn kræver *rummelige og omstillingsparate lærere og øvrigt pædagogisk personale*, som anerkender børnenes forskelligheder, behandler dem individuelt og iværksætter det konkrete læringsforløb, som bedst matcher eleven.
- Børnene motiveres i høj grad til læring gennem *faglige succesoplevelser*. Det betyder i praksis, at de indimellem løser opgaver, som ligger under deres faglige niveau, men her vurderer det pædagogiske personale, at succesoplevelserne giver børnene den selvtillid, der ruster dem til at håndtere udfordringerne på næste faglige niveau.
- Skolerne vægter en *helhedsorienteret og tværfaglig tilgang*. Et tæt samarbejde mellem barnets kontaktpædagog fra opholdsdelen og barnets kontaktlærer fra den interne skole kan fx være med til at sikre, at indsatsen tager afsæt i en overordnet forståelse for barnets følelsesmæssige, kognitive og sociale forudsætninger.

KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Rapporten giver en række konkrete eksempler på, hvordan interne skoler kan organisere sig i arbejdet med at fremme anbragte børn og unges mulighed for at blive så dygtige, som de kan.

Interviewene peger på tre hovedudfordringer i skolernes arbejde med at sikre fagligheden for den enkelte elev, der er indskrevet på en intern skole. Den første hovedudfordring vedrører den *balancegang mellem faglige krav og omsorg* for anbragte børns særlige behov, som er en nødvendig del af arbejdet med at sikre anbragte børn et tilfredsstillende udbytte af deres skolegang. Det, der er på spil, er altså spørgsmålet om, hvordan skolerne kan tilpasse undervisningen til elevernes behov og særlige situation, samtidig med at skolen udfordrer børnene fagligt og viser dem, at den tror på, at de kan klare opgaven.

Den anden hovedudfordring, der er fremtrædende i materialet, er spørgsmålet om, hvordan små, interne skoler kan organisere sig ud af problemer med at leve op til krav om, at de skal tilbyde deres elever *den fulde fagpakke* og et undervisningstilbud, der fagligt modsvarer det, eleverne ville kunne få i folkeskolen. Skolerne i undersøgelsen arbejder på forskellige måder med at kompensere for deres lille størrelse og manglende mulighed for at etablere og opretholde fx den faglige ekspertise og det specialudstyr, et bredt fagudbud kræver. De gør det fx ved at bruge deres netværk og organisere sig fleksibelt i forhold til indskrivningsmuligheder.

Den tredje hovedudfordring hænger sammen med inklusionsmålsætningen og spørgsmålet om, hvordan elever fra interne skoler bedst kan *udsluses til folkeskolen*, når og hvis de bliver klar til det. Barriererne for udslusning kan bl.a. være manglende kendskab til eleven på den eksterne skole og manglende ressourcer til at give ekstra støtte i overgangsfasen, hvor eleven ofte har brug for det.

METODE OG DATAINDSAMLING

Rapporten er skrevet på baggrund af en kvalitativ undersøgelse af otte udvalgte institutioners gode erfaringer med indsatser og tiltag til at styrke anbragte børn og unges faglige udbytte af deres skolegang. Institutionerne er udvalgt på baggrund af anbefalinger fra fagpersoner og eksperter, der vurderer, at disse institutioner hører til de bedste til at give anbragte børn og unge et godt skoletilbud. Formålet med undersøgelsen er at indhente og præsentere de indsatser og tiltag, som skolerne selv mener, er

årsagen til deres succes. Beskrivelserne af indsatserne skal tjene til inspiration for andre interne skoler. Hensigten er altså ikke her at foretage en forskningsmæssig vurdering af effekten af skolernes indsatser på anbragte børns faglige resultater, men alene at beskrive eksempler på indsatser, tiltag og organisationsformer, der af faglige eksperter med kendskab til anbringelsesområdet vurderes som værende gode.

Datamaterialet består af 20 semistrukturerede, kvalitative interview med i alt 25 fagpersoner (ledere, lærere, faglærere og pædagoger) fra institutionerne i undersøgelsen. De syv har egen intern skole, mens den ottende institution er en akutinstitution, der er taget med på grund af personalets indsats for at fastholde et fokus på skolegangen i en akutanbringelsessituation. Interviewene er udført ude på institutionerne i løbet af året 2014. De spænder derfor over en tidsmæssig periode, hvor skolereformens ikrafttræden i august samme år ændrede vilkårene for at drive intern skole. Det ligger dog uden for undersøgelsens formål at afdække konsekvenserne af skolereformen på de indsatser, der beskrives i rapporten.

LÆSEVEJLEDNING

Rapporten henvender sig primært til praktikere, der arbejder med anbragte børns skolegang. Kapitel 1 beskriver aktuelle problemstillinger og udviklingen på området. Det indeholder også et kort dataafsnit, der giver et statistisk overblik over anbragte børn i Danmark. Kapitel 2 indeholder en kort introduktion til undersøgelsens metode og udførelse. Læsere, der allerede er godt inde i området, og som fortrinsvis søger konkret inspiration til, hvordan anbragte børns skoletilbud kan forsøges styrket, kan gå direkte til kapitel 3. Her indgår beskrivelser af 11 gode erfaringer, som de medvirkende interne skoler har præsenteret os for. I kapitel 4 opsamler og perspektiverer vi tre hovedtemaer fra rapporten.

PROBLEMSTILLING OG BAGGRUND

PROBLEMSTILLING OG FORMÅL

Det er veldokumenteret, at anbragte børn klarer sig dårligere i skolen end deres jævnaldrende. De oplever flere skoleskift og flere perioder uden undervisningstilbud end ikke-anbragte. Som unge voksne opnår de et lavere uddannelsesniveau, flere er på kontanthjælp, og færre er i beskæftigelse eller under uddannelse end tilfældet er blandt unge, der aldrig har været anbragt (Andersen, 2008; Ottosen & Christensen, 2008; Egelund m.fl., 2008; Olsen, Egelund & Lausten, 2011; Bryderup & Trentel, 2012; Lausten, m.fl., 2013).

Anbragte børn er en meget sammensat gruppe, men fælles for mange af dem er vanskeligheder med at fungere i en "almindelig" hverdag. Et flertal kommer fra uddannelsesfremmede og socioøkonomisk svage hjem, og mange får desværre et utilstrækkeligt fagligt udbytte af deres skolegang. En del af de døgninstitutioner og opholdssteder for anbragte børn har det, der kaldes interne skoler. Det er som oftest anbragte børn, der er tilknyttet disse institutioner, som går på den interne skole, men i princippet kan et internt skoletilbud vælges (fremfor folkeskolen) til et barn, anbragt i fx familiepleje, hvis det vurderes som det mest hen-

sigtsmæssige, fx på grund af svære adfærdsvanskeligheder hos barnet. Interne skoler har per definition stor erfaring med denne gruppe af børn og unge. På grund af målgruppens - ofte komplekse - socioemotionelle adfærdsproblemer kan det imidlertid være en udfordring for de interne skoler at håndtere disse, samtidig med at de skal sikre, at børnene får det bedst mulige faglige udbytte af deres skolegang.

Formålet med projektet, som ligger til grund for denne rapport, har været at undersøge, hvordan udvalgte døgninstitutioner og opholdssteder, der er kendt i anbringelsesmiljøet for at have velfungerende interne skoler, håndterer de særlige udfordringer, der er forbundet med at drive en intern skole for (institutions-)anbragte børn. Nogle af disse udfordringer knytter sig til målgruppen og dens særlige karakteristika, mens andre er organisatoriske og strukturelle. Hensigten er, at rapporten skal fungere som et inspirationskatalog for praktikere og andre professionelle, der ønsker inspiration til at organisere og praktisere (special-) undervisning af anbragte børn i intern skole.

I særdeleshed er rapporten tænkt som en kilde til inspiration for interne skoler, der ønsker et styrket fokus på børnenes faglighed. Den indeholder eksempler på konkrete indsatser, tilgange til arbejdet og organisationsformer, der vurderes at kunne spille en positiv rolle for elevernes faglige udbytte af deres skolegang på en intern skole.

BAGGRUND: ANBRAGTE BØRN OG UNGES SKOLEGANG

Anbragte børn hører til de mest udsatte børn i Danmark, også hvad angår skolegang. Det er fx forskningsmæssigt velbelyst, at anbragte børn har relativt mange og store problemer i skolen, der både handler om et ringere fagligt udbytte, sociale adfærdsproblemer og vanskelige relationer (Egelund & Hestbæk, 2003; Egelund m.fl., 2008; Ottosen & Christensen, 2008; Lausten m.fl., 2013).

Især de børn, der er anbragt på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder, har vanskeligt ved at holde trit med deres jævnaldrende i skolen (Andersen, 2008). Op mod 80 pct. af disse børn, der hører til de mest belastede af gruppen af anbragte børn, modtager specialundervisning (Lausten m.fl., 2013). Hvert tredje barn, der er anbragt på en døgninstitution, har svært ved at følge med i undervisningen, og ser man på alle anbragte børn under ét, så fritages de 6-10 gange så ofte fra

folkeskolens afgangsprøver som deres jævnaldrende. Over halvdelen af anbragte børn har ikke nået 9. klasse som 15-årige (Lausten m.fl., 2013).

Anbragte børn og unges skolemæssige problemer kommer bl.a. til udtryk i væsentligt lavere deltagelsesprocent og karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøver (nu kaldet "9.-klasseprøver") end hos andre danske børn og unge (Hansen, 2015). Kun 60 pct. af børn født i 1995, der har været anbragt uden for hjemmet, har, ifølge SFI's børneforløbsundersøgelse, aflagt folkeskolens afgangsprøve i 16-17-årsalderen (Lausten m.fl., 2013) mod 94 pct. af andre danske børn. De anbragte børn, der aflagde prøven, fik et karaktergennemsnit på 4,7 (på den nye skala) mod et gennemsnit på 6,7 blandt andre børn.

I 2015 gennemførtes en registeranalyse af Gustafson m.fl. (2015), der bekræftede, at anbragte børn, ligesom andre danske børn og unge fra socioøkonomisk svage familier, klarer sig væsentligt ringere i skolen end andre børn og unge. At anbragte børn klarer sig lige så ringe fagligt som andre børn af forældre med samme uddannelsesniveau som de anbragte børns forældre, kunne pege på, at deres faglige udfordringer ikke så meget skyldes de interne skoler eller deres specifikke situation som anbragte som deres biologiske ophavs socioøkonomiske status. Svensk forskning har dog demonstreret, at børn, der har været anbragt uden for hjemmet, har 2-4 gange højere risiko end andre børn af lavtuddannede mødre for at blive lavt uddannede, hvis deres mor er det (Vinnerljung, 2006).

De anbragte børns livsforløb og individuelle forudsætninger kan være med til at forringe deres skoleudbytte. Men det kan også hænge sammen med, at de anbragte børns skolegang er dårligere end den, andre danske børn får. Blandt andet får nogle anbragte børn en undervisning af ringere kvalitet og mindre omfang end børn i folkeskolen i al almindelighed (Bryderup, Madsen & Perthou, 2001). Derfor fastslog *Manual for tilsyn med undervisning i dagbehandlingstilbud samt på opholdssteder og døgninstitutioner* allerede i 2003, at undervisningen på sociale institutioner skal begrænses til det højest nødvendige med henvisning til, at det kan være vanskeligt at indfri folkeskolens undervisningsmål på døgninstitutioner med få elever og meget begrænsede undervisningsmæssige rammer (Bryderup & Andsager, 2006).

Så sent som i januar 2016 måtte Folketingets ombudsmand imidlertid rette henvendelse til Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, fordi tilsynsbesøg på fem interne skoler viste, at tre af sko-

lerne ikke tilbød eleverne undervisning i *den fulde fagpakke*,² mens to af skolerne ikke fulgte reglen om, at elever kun må fritages fra fag ud fra en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev. Der er altså stadig grund til at antage, at det kan betale sig at sætte ind med initiativer, der kan være med til at sikre målsætningen om, at også anbragte børn skal have så god en uddannelse, som de kan få.

I en svensk undersøgelse har en gruppe forskere haft succes med at forbedre anbragte børns skoleresultater ved hjælp af skræddersyet, individuel skolemæssig og psykologisk støtte (Tideman m.fl., 2011). Brug af standardiserede SDQ-tests før interventionen viste, at børnenes skolepræstationer var uforholdsmæssigt ringe. De anbragte børns lave faglige niveau forklares med, at de typisk har videnshuller, der bl.a. skyldes afbrydelser i deres skolegang. I omkring hvert fjerde tilfælde havde det anbragte barns dårlige skoleresultater fået dets plejeforældre og specialskolelærere til at antage, at barnet havde meget lave kognitive evner eller en decideret indlæringsvanskelighed. Ved at måle børnene med en række standardiserede tests før og efter to års individuel og målrettet støtte fra en psykolog og en specialskolelærer lykkedes det imidlertid for forskerne og børnene i undersøgelsen at forbedre børnenes IQ³ og læse- og stavefærdigheder signifikant. Resultaterne peger dermed på, at anbragte børns skolemæssige problemer kan blive forstærket af, at de mødes med negative forventninger hos relevante voksne i deres liv.

I Danmark er et ph.d.-projekt i gang – også finansieret af en bevilling under Barnets Reform – der har til hensigt at evaluere to skolestøttende indsatser for børn, anbragt i familiepleje i 1.-7. klasse, med det formål at forbedre deres faglige præstationer samt styrke deres kognitive udvikling og trivsel. Projektet er bl.a. inspireret af det svenske SkolFam-program (Tideman m.fl., 2011) og naturligvis tilpasset de danske skoletilbud til børn, anbragt på forskellige måder, herunder brugen af interne skoler. Projektet gennemføres som et randomiseret kontrolleret forsøg og forventes derfor at kunne bidrage med valide svar på, hvad der forventes at have positiv betydning for anbragte børns skolegang.⁴

2. Fagpakken for 1.-9. klasse omfatter dansk, engelsk, kristendomskundskab, historie, tysk (eller fransk), samfundsfag, idræt, musik, billedkunst, håndværk og design, madkundskab, naturfag, natur/teknologi, geografi, biologi, og fysik/kemi (folkeskolelovens § 5, stk. 2). Ikke alle fagene skal tilbydes på alle klassetrin.

3. IQ målt ved hjælp af WISC-III.

4. For en kort projektbeskrivelse, se <http://www.sfi.dk/projekter/barnets-reform-11390/>.

SFI's forskning peger ligeledes på, at danske anbragte børns ringe skoleresultater har mere end én årsag. Børnene og de unges individuelle udfordringer er markante, hvilket tydeliggøres af forskellene på dem og deres jævnaldrende. Ud over anbringelsen har de anbragte børn flere helbredsproblemer, psykosociale og socioemotionelle udfordringer end deres jævnaldrende, og de kommer oftere fra uddannelsesfremmede familier med en lavere socioøkonomisk status (Andersen, 2008; Egelund m.fl., 2009; Lausten m.fl., 2013; Gustafson m.fl., 2015). Også i Danmark er de anbragte børn tit bagud i skolen på anbringelsestidspunktet, og anbringelsen er i sig selv med til at stille dem ringere skolemæssigt, bl.a. fordi den i en del tilfælde går ud over muligheden for at få en kontinuerlig skolegang (Lausten m.fl., 2013). Givet deres skolemæssige udfordringer er det bekymrende, at cirka hver tredje institutionsanbragte barn angiver, at det står uden hjælp til lektierne (Lausten m.fl., 2013).

Trods disse nedslående forhold viser SFI's forløbsundersøgelse af anbragte 15-årige også, at anbringelsen kan gavne anbragte børn og unges forhold til skolen og deres uddannelsesudsigter. Det er fx godt, at de unge i undersøgelsen generelt har et positivt syn på deres skole og i højere grad end andre børn og unge fra familier med lav socioøkonomisk baggrund forventer at fuldføre en videregående uddannelse. De anbragte unge orienterer sig især mod mellemlange videregående uddannelser som fx pædagoguddannelsen, hvilket tyder på, at anbringelse uden for hjemmet kan have den positive effekt, at de voksne fagpersoner på anbringelsesstedet kommer til at fungere som rollemodeller for de unge (Lausten m.fl., 2013).

Når tidligere anbragte unge alligevel sjældent gennemfører en videregående uddannelse, skyldes det, ifølge både dansk og international forskning, deres ringe skolekompetencer, der medfører en forhøjet risiko for at ende med et lavt uddannelsesniveau (Christoffersen, 1993; Cashmore & Paxman, 1996; Blome, 1997; Courtney m.fl., 2001; Vinnerljung m.fl., 2005; Vinnerljung, 2006; Pecora m.fl., 2006; Andersen, 2008; Clausen & Kristofersen, 2008; Egelund m.fl., 2008; Tideman m.fl., 2011). I en tid, hvor efterspørgslen efter ufaglært arbejdskraft er svindende, er mangel på uddannelse en af de væsentligste risikofaktorer i forhold til arbejdsløshed, økonomisk usikkerhed og social marginalisering (Cheung & Heath, 1994; Ferrer-Wreder m.fl., 2004; Johansson & Höjer, 2012).

Anbragte børns mangelfulde skolegang er problematisk af flere andre grunde. For det første har disse børn ret til at modtage en under-

visning, der står mål med den, de kunne have fået i folkeskolen (folkeskoleloven, § 40, stk. 1). Anbragte børn er i det offentlige varetægt og skulle ikke gerne betale med deres mulighed for at få en uddannelse, der giver adgang til et liv som selvforsørgende. For det andet er anbragte børns dårlige skoleresultater et problem, fordi forskningen peger på, at succes i skolegang og uddannelse i sig selv kan være en væsentlig beskyttelsesfaktor for tidligere anbragte (Egelund & Hestbæk, 2003, citeret i Andersen, 2008).

Ringe skolepræstationer og begrænsede kvalifikationer har nemlig store konsekvenser for det videre liv, uanset om man er anbragt eller ej (Andersen, 2008). Alle børn, der klarer sig dårligt i skolen, har øget risiko for senere at udvikle psykosociale problemer (Jablonska m.fl., 2009 og Vinnerljung m.fl., 2010, citeret i Tideman m.fl., 2011). Tidligere anbragte klarer sig da også generelt dårligt i voksenlivet og har bl.a. højere sandsynlighed for ikke at være under uddannelse eller i beskæftigelse, for at have et dårligere somatisk og psykisk helbred og for at begå kriminalitet og få en dom for det (Olsen, Egelund & Lausten, 2011).

ØGET FOKUS PÅ FAGLIGHED

Der har i de seneste år været et øget politisk fokus på faglighed, ikke bare for anbragte børn og unge, men i uddannelsessystemet generelt. Folkeskoleloven og de store ændringer og reformer af skoleområdet og ungdomsuddannelsesområdet (øget omstilling til inklusion, folkeskolereformen, gymnasiereformen og erhvervsskolereformen) sigter bl.a. mod en forbedring af fagligheden. Folkeskolereformen af 2014 indeholder fx en målsætning om at mindske betydningen af social baggrund for de faglige resultater, så alle elever bliver så dygtige, som de kan. Det er ikke mindst relevant for de anbragte unge, som for en stor andels vedkommende stadig ikke afslutter deres skolegang med den obligatoriske afgangsprøve og ikke får yderligere uddannelse end grundskolen.

Venstreregeringens ti mål for social mobilitet fra maj 2016 indledes med målet om, at udsatte børn og unges faglige niveau i folkeskolen skal forbedres, og at flere udsatte unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Allerede i 2006 besluttede Folketinget at sætte særligt fokus på anbragte børns undervisning. I 2013 inkluderede den daværende regering ligeledes udsatte unges uddannelse i sine sociale 2020-mål. Dengang var målet at få andelen af udsatte børn og unge, der som 25-

årige har en ungdomsuddannelse, til at stige til minimum 50 pct. i 2020 og desuden forbedre udsatte børns niveau i matematik og dansk.

Det øgede fokus på udsatte børn og unges skolegang har blandt andet ført til, at det daværende Undervisningsministerium og Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold den 10. marts 2015 præsenterede et nyt forsøgsprogram, som skulle styrke fagligheden blandt udsatte børn i folkeskolen, og at der i satspuljeaftalen for 2015-2018 er blevet afsat 35,6 mio. kroner til, over en fireårig periode, at forbedre det faglige niveau i dansk og matematik hos udsatte børn og børn med svag social baggrund.

Ud over de ovenfor nævnte reformer og tiltag har der gennem mange år generelt været et øget lovgivningsmæssigt fokus på faglighed. I servicelovens formålsparagraf hedder det fx, at *"formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste"* og bl.a. *"understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse"* (§ 46, stk. 3). Også andre redskaber, der anvendes i kommunernes håndtering af udsatte børn og unge, som § 50-undersøgelsen og handleplanen (§ 140), har et skolefokus.

Det forøgede samfundsmæssige fokus på faglighed og på inklusion i almenområdet af udsatte børn og unge rejser nogle grundlæggende spørgsmål til de anbragte børns skolegang. Skolelovgivningen indeholder i dag den målsætning, at interne skoler skal benyttes i mindre omfang end før, og at anbragte børn i stedet skal inkluderes i folkeskolen.⁵ Derudover skal undervisningen på interne skoler leve op til kravene i folkeskolelovgivningen, fx ved at eleverne skal tilbydes *den fulde fagpakke* og have mulighed for at aflægge folkeskolens afgangsprøver i alle fag. I forbindelse med satspuljeprojektet om undervisning af anbragte børn (2013-2016) har SFI af Undervisningsministeriet fået til opgave at evaluere et mindre antal partnerskaber mellem interne skoler og folkeskoler. Partnerskaberne har bl.a. haft til formål at styrke samarbejdet og videndelingen mellem de interne skoler og folkeskolerne. Resultaterne af evalueringen forventes offentliggjort i løbet af 2016.

5. Se fx bemærkningerne til 2012/1 LF 96: (Bemyndigelse til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder m.v.), der blev vedtaget og trådte i kraft den 1. maj 2013.

Som et konkret tiltag til at styrke kvaliteten af undervisningen på de interne skoler er det i folkeskoleloven bl.a. blevet fastsat, at interne skoler skal have en vis størrelse. Fra skoleåret 2013/14 skal skolerne derfor have dispensation, hvis de ved skoleårets begyndelse ikke er normeret til mindst 10 elever. I denne rapport undersøger vi, hvad de interne skoler på institutionerne gør for at leve op til nye krav og eksisterende dilemmaer.

INTERNE SKOLERS SÆRLIGE UDFORDRINGER

De interne skoler er stillet over for nogle særlige udfordringer, der knytter sig til dels målgruppen af anbragte børn og unge og dels strukturelle vilkår som skolernes økonomi og lovgivningen på området.

MÅLGRUPPE

Målgruppen af børn og unge, anbragt uden for hjemmet, omfatter nogle af de mest udsatte børn og unge i Danmark. Samtidig er det vigtigt at holde sig for øje, at samlebetegnelsen ”anbragte børn” dækker over en gruppe relativt forskelligartede børn. Der er fx stor forskel på at være anbragt på grund af forældrenes problematikker som stofmisbrug eller psykisk sygdom og at være anbragt på grund af egne problematikker, fx adfærdsvanskeligheder eller psykiske og fysiske handicaps. Der er ligeledes stor forskel, på hvad anbragte børn har brug for, alt efter om deres problemer fx befinder sig inden for autismspektret eller er relateret til tidligt omsorgssvigt eller seksuelt misbrug.

De 11 gode erfaringer, vi videreformidler i denne rapport, skal altså læses med det vilkår for øje, at nogle tilgange og indsatser egner sig særligt til bestemte slags børn på bestemte former for institutioner. Fx er sanseintegrationsmetoden velegnet til følsomme børn, men muligvis ikke til alle anbragte børn, mens et visitationsteam kun vil kunne opretholdes inden for rammerne af en større organisation. Som konsekvens vil de metoder eller tilgange, den enkelte skole anvender, afspejle den type elever, skolen arbejder med.

Afsnittet ”Data om anbragte børn” nedenfor i dette kapitel giver et aktuelt og overordnet billede af, hvad der karakteriserer anbragte børn: hvor de anbringes, hvilken familiemæssig baggrund de kommer fra, og hvilke skoletyper de går på.

PÆDAGOGIK

Børnenes baggrund og situation stiller særlige krav til skolernes evne til at balancere faglige krav og forventninger med omsorg og forståelse for barnets vanskelige situation. Specialundervisningen på døgninstitutioner er kendetegnet ved at skulle tilgodese to forskellige målsætninger på én gang: På den ene side skal den udvikle børnenes skolekundskaber, og på den anden side skal den støtte deres personlige og sociale udvikling med udgangspunkt i de særlige behov, der har ført til, at barnet er blevet anbragt uden for hjemmet og henvist til et internt skoletilbud. Det betyder, at de interne skoler typisk er nødt til at operere med et bredere undervisningsbegreb end folkeskolens (Bryderup & Andsager, 2006). Det bredere undervisningsbegreb bygger, ifølge Bryderup og Andsager, på en forståelse af undervisning, hvor sociale og personlige mål sidestilles eller går forud for faglige mål. En sådan tilgang kan være med til at fange de anbragte børns interesse og styrke deres motivation. I værste fald risikerer den imidlertid at blive for her-og-nu-orienteret og kompensatorisk og for lidt orienteret mod at bibringe eleverne de faglige kvalifikationer, de har brug for i fremtiden. Andersen (2008) viser, at der også internt i gruppen af anbringelsessteder er forskel på, om den enkelte interne skole benytter en socialpædagogisk strategi, der lægger hovedvægten på beskyttelse, eller en metode, der lægger vægten på livsmestring.

Hvor vægten lægges, kan have væsentlig betydning for børnenes fremtidsmuligheder. En kortlægning⁶ af undervisningen på interne skoler fra januar til marts 2012 viser, at en relativt stor del af eleverne på interne skoler på døgninstitutioner, opholdssteder og dagbehandlingstilbud på dette tidspunkt stadig blev fritaget fra fag, afgangsprøver og tests. Konsekvensen er, at mange af børnene ikke består folkeskolens obligatoriske afgangsprøve i alle fag og derfor ikke har mulighed for direkte adgang til de ungdomsuddannelser, der kræves for at blive optaget på de fleste videregående uddannelser. Når børnene fritages i så stort omfang, kan det hænge sammen med, at man forsøger at skærme dem mod omverdenens krav for at give dem ro. Dispensationen indebærer imidlertid samtidig en risiko for, at de ikke udvikler den evne til livsmestring, der er en nødvendig forudsætning for at sikre dem den bedste uddannelse, de kan få.

Det er altså en lærerfaglig og pædagogisk udfordring for interne skoler at finde en balance mellem at tilpasse deres undervisning til de

6. Rambøll, maj 2012: *Af rapportering fra den tværministerielle arbejdsgruppe om anbragte børn og unges undervisning på interne skoler.*

særlige behov og udfordringer, målgruppen har, uden at beskyttelsen kommer til at skade børnenes mulighed for at udvikle sig fagligt. Denne udfordring er ikke blevet mindre af, at elevgrundlaget for de interne skoler har ændret sig som følge af anbringelsesreformen, der har ført til, at færre, men gennemsnitligt mere belastede, unge anbringes på døgninstitutioner og lign.

STRUKTURELLE UDFORDRINGER

De interne skoler er også stillet over for en del strukturelle udfordringer, der bl.a. hænger sammen med vilkårene for at sikre faglighed og økonomisk bæredygtighed på små skoler. Den største af de syv interne skoler i undersøgelsen har 35 elever, og den mindste har seks.⁷ Det er derfor også skoler, der må klare sig med relativt få lærerkræfter – mellem 2 og 10 uddannede lærere på fuld- eller deltid i alt (jf. tabel 2.1 i kapitel 2).

En del af de strukturelle udfordringer, interne skoler har, hænger sammen med deres begrænsede størrelse og dertil hørende få lærerkræfter. Skolerne må ty til særlige tiltag for at kunne leve op til folkeskolelovens krav om, at fagligheden i deres undervisning er på niveau med folkeskolens, at eleverne tilbydes den fulde fagpakke, og at eleverne kan aflægge folkeskolens afgangsprøver i alle fag.

Det politiske fokus på udslusning til folkeskolen og målsætningen om, at interne skoler skal benyttes i mindre omfang end før, giver også anledning til strukturelle udfordringer for de interne skoler. Hvor 3.396 elever i grundskolen i 2008 blev undervist på dagbehandlingstilbud og behandlingshjem, var tallet i 2014 faldet til 2.414, dvs. at der er sket en reduktion på knap en tredjedel (Kilde: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling). Det påvirker de interne skolars operationsvilkår, at flere og flere anbragte unge undervises i folkeskolens normal- eller specialtilbud, ikke mindst fordi de tilbageværende elever i den interne skole er mere belastede end tidligere (Andersen, 2008).

Inklusionsmålsætningerne i folkeskoleloven gør, at opgaven for interne skoler i et eller andet omfang er at gøre sig selv overflødige. Selvom ikke alle de interne skolars elever kan forventes at ville kunne inkluderes i almindelige folkeskoler, indebærer inklusionsmålsætningen alligevel et strukturelt dilemma i og med, at en succesfuld udslusning af en

7. Den mindste interne skole har søgt og fået dispensation fra reglen om, at interne skoler skal være normeret til 10 elever ved skoleårets begyndelse.

elev til folkeskolen helt konkret kan true en lille intern skoles økonomiske eksistensgrundlag.

VIRKNINGSFULDE INDSATSER

Forskningen peger på, at det er muligt at forbedre skolegangen for anbragte børn og unge. I 2012 gennemgik de svenske børneforskere Hilma Forsman og Bo Vinnerljung 11 forskningsmæssigt evaluerede indsatser til forbedring af anbragte børns og unges skoleudbytte. De konkluderede, at der generelt mangler viden om området, men at de fleste fokuserede indsatser lader til at forbedre anbragte børns ringe skoleresultater. Hele 9 af de 11 evaluerede indsatser viste således positive resultater, især for børnenes læsefærdigheder og i mindre grad for matematik. De positive resultater stammede fra en vifte af indsatser, spændende fra lektiehjælp (tutoring) til struktureret, individuel støtte. Tutoring-projekterne fremviste dog de stærkeste resultater i analyser, der også tager højde for forskelle i børnenes kognitive evner og deres familiebaggrund (Forsman & Vinnerljung, 2012).

Det, der skal til for at forbedre anbragte børns og unges skoleresultater, må langt hen ad vejen antages at falde sammen med det, der virker over for andre børn og unge med lignende socioøkonomisk baggrund (jf. Gustafson m.fl., 2015). SFI-rapporten ”Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund” (Dietrichson, Bøg & Jørgensen, 2015) undersøger en række indsatser, rettet mod at forbedre skolegangen for elever med svag socioøkonomisk baggrund, hvilket de anbragte typisk har (Lausten m.fl., 2013). Rapporten finder positive effekter af særligt tre typer af indsatser:

- tutoring,
- cooperative learning
- feedback og monitorering.

Tutoring indbefatter metoder, hvor eleverne modtager supplerende faglig støtte af lærere eller vejledere i en tidsbegrænset periode, typisk en-til-en eller i mindre grupper. *Cooperative learning* er systematisk og struktureret arbejde med eleverne, opdelt i mindre grupper eller par for at understøtte hinandens læring. *Feedback og monitorering* indebærer, at både elever og lærere får tydelig opfølgning på og indblik i elevernes faglige udvikling.

Da Dietrechson m.fl. baserer undersøgelsen på en metaanalyse af studier, der har dokumenteret positive effekter af de pågældende typer af indsatser, er der tale om et stærkt vidensgrundlag. De tre indsatstyper dækker over mange forskellige versioner af indsatser, hvis effektivitet og implementerbarhed afhænger af lokale forhold som fx lærernes specialkompetencer. SFI anbefaler derfor at se nærmere på de enkelte studier, der er afdækket af kortlægningen, for at få inspiration til, hvad der kan tænkes at virke i en bestemt kontekst. Af generelle fund kan dog nævnes, at indsatser, der er udført på skolen og på 0.-5. klassetrin, har signifikant højere effektstørrelser end indsatser, udført uden for skolen, og indsatser rettet mod elever på 6.-9. klassetrin.

Specifikt i forhold til anbragte børn har fx SkolFam-projektet (2005-2008) i Helsingborg haft succes med at skabe markante ændringer i en gruppe anbragte børns skolefaglige standpunkt og trivsel. Hovedelementerne i den intensive indsats var test, udredning og relationsanalyse samt etablering af teams, hvor forældre, skole og sagsbehandler kunne arbejde sammen (Tideman m.fl., 2011).

Et tilsvarende projekt, gennemført i Norrköping i 2008-2011, bekræftede konklusionerne fra det oprindelige projekt, nemlig at arbejdsmodeller, der sigter mod at forbedre faglige resultater, gavner anbragte børn. Særligt i forhold til regnekundskaber fandt undersøgelsen computerbaseret arbejdshukommelsestræning virkningsfuld (Tordön, Vinnerljung & Axelsson, 2014). Som tidligere nævnt gennemføres der p.t. et ph.d.-projekt på SFI, der har til formål at afprøve en tilpasset version af SkolFam-projektet i Danmark.

På baggrund af målinger af 81 anbragte børn i alderen 7-12 år har Vinnerljung m.fl. (2014) derudover bekræftet og udvidet resultater fra Storbritannien og vist, at *paired reading*-metoden forbedrede børnenes såkaldte "læsealder" med 11 måneder. *Paired reading* er en forskningsbaseret strategi til fremme af mere flydende læsning ved, at elever læser højt for hinanden. Den positive udvikling i børnenes ordforråd førte til, at andelen af børn i projektet, der kunne klassificeres som havende svage kognitive færdigheder (IQ<85), faldt markant fra 54 pct. til 36 pct.

DATA OM ANBRAGTE BØRN

For at få et generelt billede af anbragte børn og unges skolegang vil vi i dette afsnit⁸ give et overblik over variationen i anbragte børn og unges vilkår, herunder hvordan børnene og de unge er fordelt på anbringelses-type og skoletype, samt forskelle i alder og socioøkonomisk baggrund. Afsnittet er baseret på oplysninger på registerdata fra Danmarks Statistik i 2013.

Andelen af 0-17-årige, anbragt uden for hjemmet, har ligget tæt på 1 pct. gennem flere årtier (Lausten m.fl., 2015), hvilket også er tilfældet i 2013. Denne andel fordeler sig imidlertid ikke jævnt, når man opdeler på alder, idet der er langt flere teenagere end småbørn anbragt uden for hjemmet. I 2013 er der således 0,4 pct. af alle børn i førskolealderen (0-5 år), 1 pct. af alle børn i skolealderen (6-15 år) og 2,4 pct. af alle unge 16-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet.

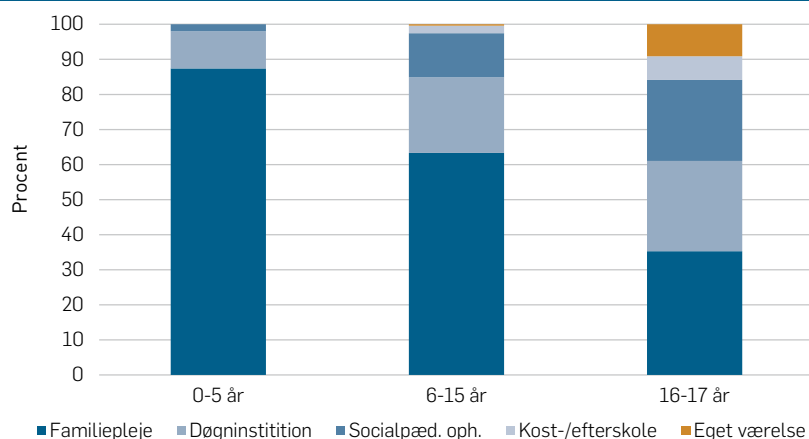
Der findes en lang række typer af anbringelsessteder, specificeret i servicelovens § 66 (Bekendtgørelsen af lov om social service, 2013), hvoraf familiepleje, døgninstitution og socialpædagogisk opholdssted er de mest brugte typer. Ligesom der er forskel på andelen af anbragte *mellem* aldersgrupperne, er der også forskel *inden* for aldersgrupperne med hensyn til, hvilken anbringelsesform der benyttes (jf. figur 1.1).

Førskolebørn er hovedsageligt anbragt i familiepleje (87 pct.), en plejeform, der inkluderer netværkspleje, slægtspleje, kommunal familiepleje og familiepleje i øvrigt. Der er således kun 11 pct. af de 0-5-årige, der er anbragt på døgninstitution, og 2 pct., der er anbragt på socialpædagogisk opholdssted. For skolebørnene gælder det ligeledes, at de oftest er anbragt i familiepleje. To tredjedele af de 6-15-årige (63 pct.) er anbragt i familiepleje. Knap 22 pct. er anbragt på døgninstitution, 13 pct. på socialpædagogisk opholdssted, mens resten (2 pct.) er anbragt på anden vis (inkl. kost-/efterskoler og eget værelse).

8. Dette afsnit er skrevet med udgangspunkt i bidrag fra seniorforsker Mette Lausten (SFI).

FIGUR 1.1

Anbragte børn og unge, fordelt efter anbringelsestype. Særskilt for aldersgrupper. 2013. Procent.

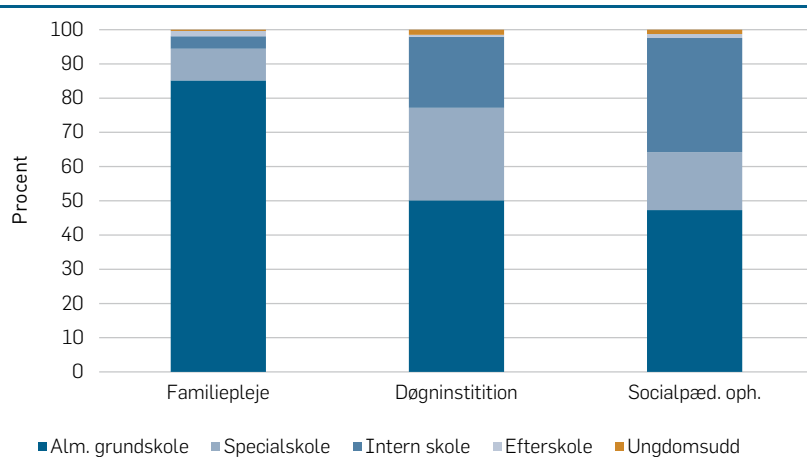
Kilde: SFI's egne beregninger, baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

For de ældste børns vedkommende (dvs. de 16-17-årige) er godt en tredjedel af de anbragte i familiepleje (35 pct.), 26 pct. er på døgninstitution, 23 pct. på socialpædagogisk opholdssted, mens de resterende 16 pct. er anbragt på anden vis, hvilket for denne gruppes vedkommende oftere betyder, at de har eget værelse, end at de er på kost-/efterskole. Figuren viser tydeligt, at jo ældre børnene er, jo større er andelen, der er anbragt på døgninstitution og på socialpædagogisk opholdssted, sammenlignet med familieplejeanbringelser.

Da fokus i denne rapport ligger på skolegang, afgrænser vi resten af analyserne i dette afsnit til gruppen af anbragte børn og unge i alderen 6-17 år. I forskellige statistikker opgøres interne skoler under kategorien ”dagbehandlingshjem og behandlingshjem”. Interne skoler på anbringelsessteder er dermed også indeholdt i denne institutionstype. Elever på interne skoler er imidlertid ikke altid afgrænset til at være børn, der er anbragt på den institution, hvor skolen ligger. Børnene kan også være visiteret til den interne skole, fordi det vurderes, at den pågældende skole er det bedste tilbud til barnet i området. Omvendt kan børn, der bor på en døgninstitution eller et socialpædagogisk opholdssted, også gå på en almindelig grundskole, en specialskole eller efterskole. Størstedelen af de anbragte børn går i en almindelig grundskole. Ser man på de 6-15-årige anbragte under ét, går 73 pct. af dem på en almindelig folkeskole.

Hvis vi ser på fordelingen over skoletype mellem de forskellige typer af anbringelse, så er det tydeligt fra figur 1.2, at størstedelen af børnene i familiepleje går i almindelig grundskole (85 pct.), men det samme kun gælder for cirka halvdelen af børnene på døgninstitution (50 pct.) og socialpædagogisk opholdssted (47 pct.). Det er kun knap 4 pct. af de anbragte i familiepleje, der går på en intern skole, sammenlignet med hvert femte barn, der er døgninstitutionsanbragt (21 pct.), og hvert tredje barn, der er anbragt på et socialpædagogisk opholdssted (33 pct.). Elevgrundlaget for de interne skoler er således hovedsageligt børn, anbragt under institutionslignende former.

FIGUR 1.2
6-15-årige anbragte børn, fordelt efter skoletype. Særskilt for anbringelsestyper. 2013. Procent.

Kilde: SFI's egne beregninger, baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

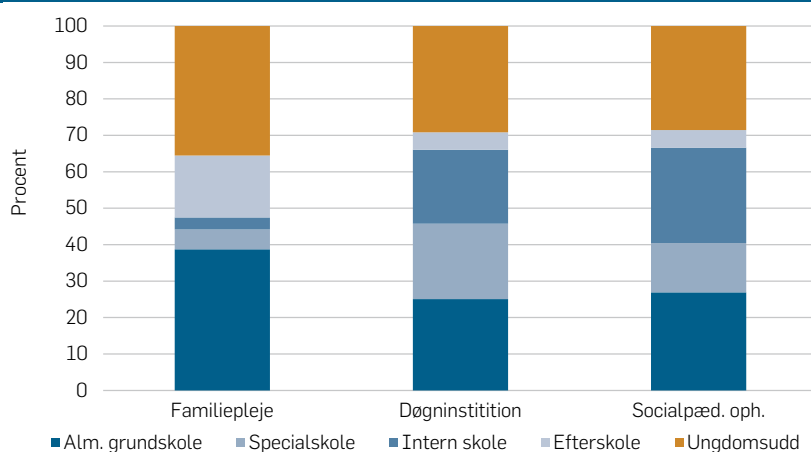
Vi har også set på data for de 16-17-årige, som er i gang med en eller anden form for skole- eller uddannelsesforløb. Her viser det sig, at der er stor variation i forhold til, hvilke typer af skole eller uddannelsesinstitution de går på, afhængigt af anbringelsessted, se figur 1.3. Hvor 39 pct. af de unge, der er anbragt i familiepleje, går på en almindelig grundskole, gør det sig gældende for 25 pct. af de unge, der er anbragt på en døgninstitution og 27 pct. af de unge, der er anbragt på et specialpædagogisk opholdssted. Der er også en større andel af de familieplejeanbragte, der går på en ungdomsuddannelse (36 pct.), sammenlignet med de instituti-

onsanbragte (29 pct. for både de unge, anbragt på døgninstitution, og de unge, anbragt på et socialpædagogisk opholdssted).

På lignende vis er der også forholdsvis flere blandt unge, anbragt i familiepleje, der går på efterskole (17 pct.), i forhold til unge, anbragt på institution (5 pct. for begge typer). Hvor 26 pct. af de anbragte unge, der er tilknyttet et socialpædagogisk opholdssted (og som er i skole eller går på en uddannelse), går på en intern skole, så gør 20 pct. af de døgninstitutionsanbragte og blot 3 pct. af de familieplejeanbragte det samme.

FIGUR 1.3

16-17-årige anbragte unge, som er i gang med en uddannelse, fordelt efter skoletype. Særskilt for anbringelsestype. 2013. Procent.

Kilde: SFI's egne beregninger, baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Den relativt store forskel i figur 1.2 med hensyn til, hvilket skoletilbud børnene modtager, indikerer en vis forskel på børn, anbragt i familiepleje, og børn, anbragt på døgninstitution eller på socialpædagogisk opholdssted. Med andre ord er der forskel på, hvad der karakteriserer de børn, der er anbragt i hhv. familiepleje, på døgninstitution og på socialpædagogisk opholdssted. Karakteristika i baggrundsfaktorer for henholdsvis børnene (se tabel 1.1) og for mødrene (se tabel 1.2) bekræfter denne forskel.

TABEL 1.1

Andelen af anbragte 6-17-årige børn og unge med specifikke karakteristika. Særskilt for de tre typer af anbringelse, 2013. Procent.

Karakteristika:	Familiepleje	Døgninstitution	(1)	Socialpædagogisk opholdssted	(2)	(3)
Drenge	51,7	59,8	*	59,9	*	
Danskfødte børn	92,0	81,6	*	88,8	*	*
Indvandrerbørn	2,8	6,7	*	4,5	*	*
Efterkommerbørn	5,2	11,6	*	6,7	*	*
Har psykiatrisk diagnose	23,1	43,0	*	49,0	*	*
Procentgrundlag	5.256	2.098		1.454		

Anm.: (1) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn i familiepleje og børn på døgninstitution.

(2) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn i familiepleje og børn på socialpædagogisk opholdssted.

(3) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn på døgninstitution og børn på socialpædagogisk opholdssted.

Kilde: SFT's egne beregninger, baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Tabel 1.1 viser, at der er en lille overvægt af drenge, der er anbragt under institutionslignende former, sammenlignet med familiepleje, hvor drengene udgør cirka halvdelen. Blandt børn, anbragt i familiepleje, er 92 pct. danskfødte og de resterende 8 pct. indvandrere og efterkommere. Den etniske fordeling af børn, anbragt på de socialpædagogiske opholdssteder, adskiller sig ikke væsentligt fra fordelingen i familiepleje, om end der er 3 procentpoint flere med anden etnisk baggrund end dansk. På døgninstitutioner har derimod knap hver femte anbragt barn anden etnisk baggrund (18 pct.).

Andelen af børn, anbragt under institutionslignende former, dvs. på døgninstitution og socialpædagogisk opholdssted under ét, med en psykiatrisk diagnose er større end andelen af børn i familiepleje med en psykiatrisk diagnose. Lige knap halvdelen af alle børn på døgninstitution og socialpædagogisk opholdssted (hhv. 43 og 49 pct.) har en psykiatrisk diagnose. Det samme gør sig gældende for 23 pct. af børnene i familiepleje. Dette er en indikation af, at børn, anbragt under institutionslignende former, i højere grad end børn i familiepleje har behov for den behandling, de kan modtage på institutionen, og et større behov for at gå i den interne skole.

I forlængelse af ovenstående vil vi uddybe karakteriseringen af de anbragte børns familieforhold, opgjort på anbringelsestype, for selv om det ikke vedrører skoleforhold specifikt, så giver det alligevel en forståelse for målgruppen.

TABEL 1.2

Andelen af anbragte 6-17-årige børn og unge, hvis mødre har specifikke karakteristika. Særskilt for de tre typer af anbringelse, 2013. Procent.

Karakteristika:	Familiepleje Døgninstitution			Socialpædagogisk opholdssted		
		(1)		(2)	(3)	
Teenagemødre	9,5	5,3	*	6,0	*	
Mødre bor sammen med far	13,1	24,9	*	18,2	*	*
Mødre bor med ny partner	28,6	24,0	*	26,6		
Mødre er enlige	58,2	51,1	*	55,2	*	*
Mødre uden uddannelse	77,1	52,5	*	56,7	*	*
Mødre på kontanthjælp	39,8	32,2	*	28,5	*	*
Mødre på førtidspension	37,7	19,1	*	24,5	*	*
Mødre har psykiatrisk diagnose	50,2	35,4	*	39,1	*	*
Mødre i behandling for misbrug	13,7	6,0	*	6,2	*	
Mødre har dom for kriminalitet	9,4	4,8	*	5,9	*	
Mødre har været anbragt	38,6	23,0	*	28,0	*	*
Procentgrundlag	5.256	2.098		1.454		

Anm.: (1) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn i familiepleje og børn på døgninstitution.

(2) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn i familiepleje og børn på socialpædagogisk opholdssted.

(3) * indikerer, at der er signifikant forskel på 5-pct.-niveau mellem børn på døgninstitution og børn på socialpædagogisk opholdssted.

Kilde: SFI's egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Når vi i tabel 1.2 ser på karakteristika for mødrene til de anbragte, gælder det, at mødre til børn i familiepleje er mere udsatte på en lang række områder end mødre til børn, der bor under institutionslignende former. Mødrene var i højere grad teenagere, da de fødte barnet, de bor i højere grad sammen med en anden partner end ham, der er far til barnet, eller de er enlige forsørgere, de har oftere ingen uddannelse ud over grundskolen og er i højere grad forsørgere via kontanthjælp eller førtidspension. Samtidig har halvdelen af mødrene med et barn i familiepleje en psykiatrisk diagnose, 14 pct. er eller har været i behandling for et misbrug, og 9 pct. har en betinget eller ubetinget fængselsstraf for en lovovertrædelse. Endelig viser tabel 1.2, at 38 pct. af mødrene til børn i familiepleje selv har været anbragt uden for hjemmet som børn, sammenlignet med 23 pct. af mødre til børn på døgninstitution og 28 pct. af mødre til børn på socialpædagogisk opholdssted.

Disse signifikante forskelle mellem børn, anbragt i de tre typer af anbringelsesformer, er også dokumenteret i anden forskning (Egelund m.fl., 2008), der på basis af analyser på børn, anbragt på deres 10-årsfødselsdag konkluderer, at plejefamilier modtager børn med relativt set færre (eller mildere) problemer og skal indgå i samarbejde med forældre, der lever under socialt og psykisk særdeles belastende vilkår. Institu-

tioner og opholdssteder skal støtte udviklingen hos børn med relativt set (sværere) skader, men arbejde sammen med en forældregruppe, der er relativt bedre stillet. Ottosen m.fl. (2015) konkluderer ligeledes, at børn, hvor det er barnets egen adfærd, der har været udslagsgivende i forhold til anbringelsesbeslutningen, oftest bliver institutionsanbragt. Børn, hvor det i højere grad er forældrenes adfærd og manglende omsorg, der har været udslagsgivende i forhold til anbringelsesbeslutningen, bliver oftere anbragt i familiepleje.

Overordnet kan vi altså sige, at gruppen af anbragte børn er meget sammensat, og at de børn, der går på intern skole, ikke er repræsentative for hele gruppen af anbragte børn. Tilgængelige data indikerer, at de interne skolers elever kommer fra (lidt) mere ressourcestærke *familier*, end børn anbragt i familiepleje, men at de *selv* har flere problemer, end plejebørnene har. Det er en væsentlig viden at have for øje, når man som intern skole skal tilrettelægge undervisningen til målgruppen.

DATAINDSAMLING PÅ INSTITUTIONERNE

I dette kapitel beskrives det metodiske og empiriske grundlag for undersøgelsen. Vi redegør for udvælgelsen af institutionerne og for implikationerne af udvælgelsesprocessen.

INSTITUTIONERNE

Otte institutioner er blevet udvalgt som eksempler på god praksis i forhold til anbragte børns skolegang. Tabel 2.1 giver et overblik over institutionerne, der beskrives mere detaljeret i bilag 1. De er udvalgt på baggrund af anbefalinger fra erfarne repræsentanter fra døgninstitutionernes og opholdsstedernes foreninger.⁹ Anbefalingerne bygger på den viden, fagrepræsentanterne har om institutionerne i deres egne forbund.

I den endelige udvælgelse er der lagt vægt på forskellighed, således at undersøgelsen indeholder gode eksempler på praksis fra forskellige institutionelle sammenhænge. De interne skoler i Danmark er meget forskellige, og hensigten er, at rapporten skal være relevant for så mange af disse skoler som muligt. Derfor er der bl.a. stor spredning i de medvir-

9. Anbefalingerne blev indhentet i forbindelse med indledende interview med i alt fire repræsentanter fra organisationerne Livsværk (tidligere KFBU) og LOS – de private sociale tilbud.

kende institutioners organisatoriske indretning, antal beboere, målgruppe og pædagogiske profil.

Det er vigtigt at understrege, at institutionerne er udvalgt på baggrund af andre professionelles positive oplevelse af dem og ikke på baggrund af en evidensbaseret undersøgelse. Da de er udvalgt på basis af anbefalinger fra professionelle med stort kendskab til dette specialiserede område, har vi grund til at tro, at der er tale om fornuftige eksempler på god praksis. Efter aftale med institutionerne er de ikke anonymiseret.

De otte udvalgte institutioner er:

- Tre opholdssteder med intern skole (hvoraf ét er et behandlingshjem)
- én akut døgninstitution (uden intern skole, ikke behandlingsinstitution)
- fire døgninstitutioner med intern skole (alle behandlingsinstitutioner).

TABEL 2.1

De otte institutioner, der er med i undersøgelsen.

	Orøstrand	Godhavn	Chr. IX's Børne- hjem	Skovly	Den Gam- le Brugs	Hostruphøj	Bøgholt	Skovgården
Antal børn på stedet	26	35	17	12	6	10	30	18
Antal børn i intern skole	19	35	X	8	6	16	30	31
Antal dagbe-handlingsbørn på intern skole	0	7	X	0	1	8	0	13
Antal børn i ekstern skole	7	2-3	X	3	0	2	0	0
Antal børn, der laver andet (fx HF eller produktionsskole)	0	4-5	X	1	1	0	0	0
Antal ansatte (både fuldtids- og deltidsstillinger)	40	91	16	18	9	19	60	54
Heraf: antal pædagoger og lærere	18 og 5	40 og 10	12 og 0	6 og 2	3 og 3	9 og 4	24 og 7	18 og 10
Gennemsnitlig varighed af ophold pr. barn	4-5-år	2-3 år	3-4 mdr.	6-7 år	2-3 år	5-6 år	1-1,5 år	4 år
Type institution	D	D	AD	O	O	O	D	D

Anm.: O = Opholdssted, AD = Akut døgninstitution, D = Døgninstitution.

Note: X = Der var på undersøgelsestidspunktet ingen intern skole på Chr. IX's Børnehjem, der er en akutinstitution.

Tabel 2.1 giver et overblik over de otte institutioner og information om børn og ansatte.

DATAINDSAMLING

Rapporten er baseret på i alt 20¹⁰ interview med forstandere, skoleledere, pædagoger og lærere fra de otte institutioner, vi har besøgt. Interviewene er udført i løbet af året 2014. Interviewene har vi foretaget på baggrund af tre interviewguider, som henvender sig til henholdsvis forstandere, skoleledere og lærere/pædagoger. Disse interviewguider dækker følgende områder: institutionens målgruppe, visitationen og den løbende vurdering af barnet, beskrivelse af institutionen, institutionens organisering, den interne skole og dens faglige og socialpædagogiske tilgang samt institutionernes gode erfaringer med børnenes skolegang. Derudover har vi spurgt til specifikke indsatser, som vi er blevet præsenteret for af de fagpersoner, der foreslog institutionen. Vi har tilstræbt at interviewe skolelederen, forstanderen og 1-2 pædagoger eller lærere, som arbejder på den interne skole. De fleste af interviewene er enkeltinterview, men i nogle tilfælde har vi interviewet to medarbejdere sammen. Interviewene varede typisk mellem 1 og 2½ time.

Interviewene blev gennemført under besøg på institutionerne. Som supplement til interviewene havde vi uformelle samtaler med øvrigt personale, og i et enkelt tilfælde med to frivillige. Under besøgene blev vi vist rundt på institutionerne og observerede i den forbindelse undervisningen af de anbragte børn, når det var muligt. Institutionsbesøgene varede typisk omkring fem timer. Vi besøgte fire af institutionerne én gang og de resterende fire institutioner to gange. Antallet af besøg afhang af antallet af interviewere og interview, der skulle udføres, og af, om alle de relevante fagpersoner kunne stille op til interview samme dag.

Selvom institutionsbesøgene gav et godt indledende grundlag for at forstå og spørge ind til fagpersonernes interviewudsagn, er undersøgelsens primære datamateriale interviewene med medarbejdere og ledere. Derfor skal de gode eksempler læses som fagpersonernes egne fortællinger om deres professionelle praksis. Udvalgelsesprocessen har dog været med til at sikre, at det ikke kun er fagpersonerne egne vurderinger, men også anbefalinger fra centralt placerede fagfolk med praksisbaseret ekspertise i forhold til anbragte børns skolegang, der har ledt til, at netop disse skolers gode erfaringer er blevet medtaget i undersøgelsen.

Alle interview er optaget på lydfiler og analyseret ved hjælp af programmet NVivo. Analysen er mundet ud i en oversigt over fælles ud-

10. Til flere af interviewene blev to fagpersoner interviewet under samme interview.

fordringer for de interne skoler i undersøgelsen og beskrivelser af 12 gode indsatser og tiltag, som vi præsenterer i kapitel 3.

EKSEMPLER PÅ GODE INDSATSER OG TILTAG

INDLEDNING

Dette kapitel indeholder beskrivelser af de indsatser og tiltag, som de interne skoler¹¹ i undersøgelsen har gode erfaringer med at styrke anbragte børns skolegang gennem.

Formålet med undersøgelsen har været at samle et idékatalog over indsatser og tiltag, som fagpersonerne fremhæver som væsentlige for deres arbejde med at sikre anbragte børn og unge den bedst mulige skolegang. Som tidligere nævnt bygger gennemgangen ikke på en effekt-evaluering af skolernes indsatser, men på SFI's interview med professionelle på en række interne skoler, udvalgt på baggrund af anbefalinger fra professionelle fra organisationer med indsigt i området. Beskrivelserne i det følgende kapitel er udtryk for skolernes egne subjektive vurderinger af, hvad deres gode indsatser og tiltag består af.

11. Vi bruger her betegnelsen ”interne skoler” for at understrege rapportens fokus på institutionernes interne skole og elevernes faglighed. En enkelt af institutionerne i undersøgelsen – Chr. IX's Børnehjem – har imidlertid ikke egen skole.

GENERELLE ERFARINGER FRA DE INTERNE SKOLER

Ud over at fremhæve de specifikke indsatser, der vil blive gennemgået nedenfor, fremkommer mange af fagpersonerne med relativt enslydende betragtninger om, hvad der er væsentligt i arbejdet med anbragte børn.

Den *første* betragtning er, at det er nødvendigt at tilrettelægge skoledagen efter elevernes særlige behov, hvis deres sociale udfordringer og adfærdsforstyrrelser ikke skal forhindre dem i at få tilstrækkeligt udbytte af skolegangen. Derfor lægger de interne skoler vægt på at skabe *forudsigelighed, struktur, tryk og nærhed*. Undervisningen i de interne skoler ser dermed ud til at være præget af en relativt høj grad af det, Andersen (2008) kalder ”beskyttende tiltag”. Udfordringen er i den forbindelse at finde en balance, hvor man skærmer børnene mod at blive forstyrret af ydre eller indre distraktioner, uden at det bliver på bekostning af muligheden for at træne deres evne til at mestre den manglende struktur og forudsigelighed i verden uden for institutionen.

Den *anden* generelle betragtning, der går igen i mange af interviewene, er, at undervisningen af anbragte børn kræver *rummelige, robuste og omstillingsparate* lærere, som anerkender børnenes forskelligheder, behandler dem individuelt og iværksætter det konkrete læringsforløb, som bedst matcher eleven. Det indebærer blandt andet, at læreren må være parat til at ændre sin plan for dagens undervisning, hvis eleverne ikke ser ud til at være i en tilstand, der tillader dem at profitere af den planlagte aktivitet. Det er ikke noget nyt, at skoler organiserer deres undervisning fleksibelt og med en høj grad af lydhørhed over for den enkelte elevs behov (Andersen, 2008), men det må forventes at blive forstærket af, at de interne skoler, grundet inklusionsmålsætningen, skal rumme en mere belastet elevgruppe end før.

Som den *tredje* betragtning er skolerne i undersøgelsen bredt set enige om, at det kan være nødvendigt at gøre noget ekstra for at motivere anbragte børn til at modtage læring. Det kan fx ske ved at sørge for, at de får *faglige succesoplevelser*. Det kan fx foregå ved, at de indimellem stilles opgaver, der ligger under deres faglige niveau. Når succesoplevelserne præger en del af skoledagen, opnår børnene i højere grad den selvtillid, det kræver at kunne håndtere den udfordring, der er forbundet med at flytte sig til næste faglige niveau. Et andet eksempel på, hvordan nogle af skolerne motiverer deres elever, er at de støtter dem til at formidle deres færdigheder og viden til andre. Når børnene på Orøstrand viser besøgende rundt i dyreparken, og Bøgholts elever får lov til at instruere i

smykkefremstilling, får de fornemmelsen af at kunne noget, og det bliver tydeligere for dem, at den læring, de tilegner sig i den interne skole, kan bruges.

Den *fjerde* betragtning er, at skolerne skal lægge vægt på en *helhedsorienteret og tværfaglig tilgang*, hvilket bl.a. kommer til udtryk i et tæt samarbejde mellem den interne skole og opholdsdelen. Et eksempel er anvendelsen af *børneorienterede teams*, der kan bestå af barnets kontaktpædagog fra opholdsdelen og barnets kontaktlærer fra den interne skole. Det enkelte barns team holder jævnligt teammøder, hvor barnets udfordringer og udvikling bliver diskuteret. Det er med til at sikre, at indsatsen i såvel skole som på opholdsdelen tager afsæt i en overordnet forståelse for barnets følelsesmæssige, kognitive og sociale forudsætninger.

SÆRLIGE INDSATSER I DE INTERNE SKOLER

Tiltagene, som skolerne i undersøgelsen har gode erfaringer med, er forskelligeartede eksempler på, hvordan anbragte børns skolegang bliver organiseret og praktiseret. Nogle er egentlige pædagogiske tilgange eller indsatser, mens andre er anvendelsen af praktiske læringsmiljøer, samarbejdsstrukturer eller innovative måder at organisere personaleressourcer, indslusning eller udslusning af elever på.

For overskuelighedens skyld har vi i tabel 3.1 (*i første* kolonne) og i resten af dette kapitel inddelt skolernes gode erfaringer efter, hvornår i en elevs interne skoleforløb tiltagene anvendes (i forbindelse med indslusningen i den interne skole, under skolegangen på den interne skole eller i forbindelse med udslusning til folkeskolen).

I tabellens *anden* kolonne skitserer vi en række udfordringer, som tiltagene og indsatserne kan læses som svar på. I den første del af anbringelsen kan udfordringen fx gå ud på at forhindre, at børnenes faglighed forsvinder af syne i en akut anbringelsessituation, eller på at sikre, at barnets profil matcher skolens ekspertise. Udfordringerne kan også bestå i at forhindre, at skoleskiftet i sig selv får negative faglige konsekvenser for barnets læring, eller at barnets tidligere negative skoleerfaringer blokerer for en frisk start. Tabellens *tredje* kolonne indeholder en liste over skolerens erfaringer og indsatser.

Selvom alle tiltagene og indsatserne sigter på at styrke elevernes faglighed, er nogle af dem, som tabel 3.1 (*fjerde* kolonne) også viser, primært elevrettede indsatser, mens andre primært befinder sig på organisa-

torisk niveau. I begge tilfælde gælder det dog, at indsatserne sigter mod at højne den enkelte elevs faglighed.

TABEL 3.1

Udfordringer og læringsfremmende indsatser på interne skoler.

Stadie	Udfordringer	Indsats	Primært niveau
Indslusning	Faglighed i anbringelse	Lektiecafé med frivillige	Elev
	Skole/elev-match	Eleveroverlevering	Elev
	Læringstab ved skoleskift	Indslusningsforløb i værksted	Elev
	Frisk start	Visitations- og rådgivningsteam	Elev og organisatorisk
Skolegang	Manglende motivation og kulturelle barrierer	Praktiske læringsmiljøer (dyrepark, værkstedsundervisning)	Elev
		Faglighedskultur (afgangsklasse, folkeskolens 9.-kl.-prøver)	Elev
	Undervisningsdifferentiering og individuel udvikling	Elevplaner	Elev
	Psykosociale og socioemotionelle barrierer	Sanseintegration	Elev
	Økonomiske og organisatoriske barrierer	Samarbejde med andre skoler Fleksible indskrivnings-muligheder	Organisatorisk Organisatorisk
Udslusning	Barrierer for inklusion i folkeskolen	Udeskolelærer	Elev og organisatorisk

Kilde: Interview med forstandere, skoleledere, pædagoger og lærere fra otte institutioner for anbragte børn.

De udfordringer, som indsatserne og tiltagene adresserer, befinder sig ofte både på et strukturelt og et individuelt niveau. Gode eleveroverleveringer skal fx fremme kontinuitet i det enkelte anbragte barns afbrudte skolegang, men må samtidig siges at være en strukturel udfordring for de interne skoler. Ændringer i en institutions målgruppe kan ligeledes være et udefra pålagt, strukturelt vilkår, der ikke desto mindre har stor betydning for, hvordan skolen kan arbejde med den enkelte elev.

INDSATSER I INDSLUSNINGSFASEN

I dette afsnit præsenterer vi fire eksempler på tiltag og aktiviteter, som skal være med til at sikre fagligheden i forbindelse med indslusningen af nye elever på interne skoler.

Som tabel 3.1 viser, knytter der sig en række udfordringer til de interne skolers modtagelse af nye elever. Nogle af disse udfordringer hænger sammen med mange anbragte børns baggrund i ikke-uddannelsesvante miljøer og deres særlige situation, fx at anbringelsen i sig selv kan få negative faglige konsekvenser, fordi den udgør (endnu) et brud i børnenes skolegang, der kan medføre (endnu flere) huller i deres faglige viden og færdigheder. De mange skolenederlag, som en del af de nye elever har med i bagagen, får skolerne til at stræbe mod at give dem en frisk start, fx ved at henlægge en del af undervisningen til praktiske læringsmiljøer. Andre udfordringer, som fx at sikre et godt match mellem skole og elev, udspringer af vilkårene for små, specialiserede skoler med relativt begrænsede lærerressourcer. Disse skoler har i særlig grad behov for at sikre sig, at nye elever passer til skolens ekspertise, fysiske rammer og normering.

LEKTIECAFÉ MED FRIVILLIGE

SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn viser, at 35 pct. af institutionsanbragte 15-årige står helt uden hjælp til lektier (Lausten m.fl., 2013, se også Ottosen m.fl., 2015). På Chr. IX's Børnehjem har personalet gode erfaringer med at lægge lokaler til en lektiecafé, bemandet af frivillige. Selvom Chr. IX's Børnehjem ikke har en intern skole, er lektiecaféen medtaget i rapporten som et eksempel på, hvordan en institution kan være med til at understøtte anbragte børns læring.

Den særlige udfordring, som Chr. IX's børnehjem står overfor, er at sikre de akutanbragte børn skolefaglig støtte i en turbulent og sårbar periode. Lektiecaféens formål er at sikre akutanbragte børn faglig hjælp og støtte til ikke at lade skolearbejdet glide sig af hænde, fordi de bliver anbragt. Samtidig tjener den en væsentlig funktion i forhold til at fastholde, genetablere eller skabe et fokus på skolegang som et væsentligt og prioriteret element i hverdagen i en periode, hvor barnet venter på at få (endnu) et nyt sted at bo.

Lektiecaféen drives af frivillige fra den nærliggende Christiankirkens frivilligkorps. På Chr. IX's børnehjem bor børn mellem 0 og 17 år,

der er blevet akutanbragt uden for hjemmet, mens der arbejdes på at finde en permanent løsning til dem. Børnene fortsætter så vidt muligt i egen daginstitution eller skole, da de vante rammer kan udgøre en vigtig tryghed for børnene i den første tid af anbringelsen. Den gennemsnitlige opholdstid er 3-4 måneder. De fleste af børnene kommer fra ressourcetsvage familier og har følelses- og adfærdsmæssige vanskeligheder, men de er normalt i stand til at fungere i en almindelig skole eller daginstitution.

Lektiecaféen ligger umiddelbart efter aftensmaden tre dage om ugen i tidsrummet 18-20. Institutionens skolebørn må gerne deltage i caféen, selvom de ikke har lektier for. De kan fx tegne, øve sig i at skrive eller spille bræt- eller computerspil, der træner færdighedsregning. I lektiecaféen får de børn, der har lektier for, koncentreret én-til-én-undervisning af de frivillige. Omfanget afhænger naturligvis af, hvor mange børn der er i lektiecaféen den pågældende dag. Der er ro til, at de sammen kan fordybe sig i opgaverne. Selvom lektiecaféen drives af frivillige, har børnehjemmets personale også en rolle at spille. Det er dem, der aftaler med børnene, om de skal til lektiecafé eller ej, undersøger, hvem der har hvilke lektier for, og informerer de frivillige om det. Mens lektiecaféen foregår, kigger personalet jævnligt forbi og tager sig fx af at håndtere konflikter, der måtte opstå mellem børnene i rummet.

Lektiecaféen drives af ni frivillige, der i grupper af tre har ansvar for en af de tre ugentlige lektiedage. To ud af tre frivillige er til stede den enkelte dag, hvilket skaber fleksibilitet i forhold til afbud og sygdom. Chr. IX's børnehjem og de frivillige har ved samarbejdets begyndelse udformet en samarbejdsaftale med klare roller og retningslinjer for lektiecaféen. Her er det fx beskrevet, at de frivillige er voksne med overskud, ikke behandlere, og at de ikke indgår i det behandlingsmæssige arbejde. De frivillige hjælper børnene med lektierne og kender generelt ikke noget til deres situationer og problemstillinger. De frivillige forpligter sig på et halvt år ad gangen og ved, at det er vigtigt at overholde aftaler, da børnene kan reagere voldsomt og miste tilliden, hvis aftaler aflyses.

Lektiecaféens frivillige er ikke alene med til at højne børnenes faglige udbytte af skolen og skærpe fokus på skolegang i anbringelsessituationen; de har også afhjulpet et organisatorisk problem. Før var det pædagogerne på institutionen, der havde ansvar for lektiehjælp, men de havde svært ved at finde tiden til at hjælpe det enkelte barn i tilstrækkeligt omfang.

[Der gik meget tid med lektier, inden vi fik lektiecaféen], samtidig med at jeg tit havde følelsen af, at det nok ikke var godt nok. (...) For så var der én [af de små], der kaldte for at blive tørret bagi. Der var simpelthen ikke tid nok til at sætte sig stille og roligt og hjælpe et enkelt barn med lektier i en halv time. (...) Det fungerer på en helt anden måde nu, og det er virkelig en lettelse! For nu ved vi, at der bliver fulgt op på det, og [det er] specielt de store, som virkelig har en god følelse, når de kommer i skole og har lavet lektier. (Pædagog)

Lektiecaféen har givet pædagogerne mere luft til at tage sig af de mindre børn, og de større børn kommer generelt bedre forberedte i skole. Desuden nyder børnene tiden og fordybelsen med en voksen, hvilket lektiecaféen også giver mulighed for.

Idéen til Chr. IX's lektiecafé er udviklet og bruges inden for rammerne af en akutinstitution uden egen skole. Men da personalet på andre institutioner for anbragte børn beskriver lignende vanskeligheder med at finde tid til lektiehjælp, som man tidligere oplevede på Chr. IX's børnehjem, kan konceptet med fordel kopieres til andre institutioner. Lektiecaféen kan potentielt også være en hjælp i de interne skolers arbejde med at leve op til folkeskolereformens øgede krav til skoledagens længde.

Hvis en lektiecafé skal fungere i en travl hverdag, er det en god idé, ligesom Chr. IX's børnehjem, at indgå en samarbejdsaftale med fx en frivillig organisation i lokalområdet, der kan stå for det praktiske vedrørende rekruttering og organisering af frivillige. Frivillige kan fx rekrutteres blandt lærerstuderende eller pensionister, der har særlige faglige kompetencer, som pædagogerne på et opholdssted ikke nødvendigvis har, men som også har ”rygraden” og empatien til at favne en udfordret gruppe.

VISITATIONSTEAM

De interne skoler specialiserer sig typisk i forhold til bestemte problematikker og elevgrupper. Institutionerne og de interne skoler optager derfor ikke alle elever, men har hvert deres specialiseringsområde med særlige målgrupper og samtidig elevtyper, de ikke modtager. Specialiseringen fremhæves som en vigtig del af arbejdet med at sørge for, at skolen kan rumme og gavne de elever, der optages. I forlængelse af dette er en af de

udfordringer, små interne skoler har, at sikre, at elevgrundlaget matcher skolens ekspertise, normering og fysiske rammer.

På Godhavn har man gode erfaringer med at have et særligt visitationsteam til at imødekomme denne udfordring. Visitationsteamet visiterer både til anbringelse på Godhavn og til andre behandlingssteder, hvis det pågældende barn ikke passer ind i institutionens målgruppe. Teamet består af forstanderen, den behandlingsansvarlige psykolog, skolelederen, afdelingslederen, en socialrådgiver samt eventuelt en psykiater. Det vil sige, at der er 5-6 kompetente personer, der sammen tager stilling til det konkrete barn, der er bragt i forslag. Visitationsteamet skal være med til at sikre, at Godhavn er det rette sted for de børn, som bliver anbragt dér, og dermed også at de børn, der starter i den interne skole, som udgangspunkt tilhører den rette målgruppe. Dermed skal det være med til at understøtte det princip, at de problemstillinger, der er grunden til, at et barn bliver anbragt på Godhavn, ikke skal være grunden til, at det tager derfra.

Visitationsprocessen kan fx bestå af et forløb af cirka seks måneders varighed, hvor barnet observeres og udredes på Godhavn med henblik på videre anbringelse dér eller andetsteds. Nogle af børnene vil altså efterfølgende blive indskrevet i et behandlingsforløb på Godhavn, mens andre vil blive henvist til andre tilbud. Rammen for observations- og udredningsperioden er normalt afdelingen ”Strandleddet”, hvor der er færre børn end på Godhavns øvrige afdelinger.

En udfordring for muligheden for at styrke anbragte børns faglighed gennem specialisering og visitation er, at institutioner med interne skoler ikke altid selv bestemmer over deres målgruppe. Et visitationsteam kan imidlertid være med til at sikre en stærk faglig profil, der også vil kunne indgå i dialog med kommunen eller andre aktører med indflydelse på elevgrundlaget.

ELEVOVERLEVERINGER MED FAGLIGHEDEN I FOKUS

Forskningen peger som tidligere nævnt på, at anbragte børn allerede på anbringelsestidspunktet er bagud i skolen. De har ofte huller i deres viden og færdigheder som følge af skoleskift eller perioder uden fysisk eller mental tilstedeværelse i klasselokalet. Det kan – sammen med deres familiemæssige baggrund – være med til at forklare, hvorfor de klarer sig relativt dårligt i uddannelsessystemet. Samtidig udgør selve anbringelsen for elever, der henvises til en intern skole på anbringelsesstedet, endnu en

afbrydelse i skolegangen, der kan have negative konsekvenser for barnets indlæring.

Hostruphøjs interne skole arbejder systematisk med at sikre, at elevoverleveringen fra et nyt barns tidligere skole understøtter barnets fortsatte faglige udvikling på bedst mulig vis. Som en del af elevoverleveringen undersøger den ansvarlige på Hostruphøjs skole, hvad barnet har arbejdet med og er nået til i sit skoleforløb. Så vidt muligt indhenter vedkommende også relevante papirer og materialer eller låner bøger fra barnets tidligere skole, når det indskrives på Hostruphøj. På den måde sikres genkendelighed og kontinuitet i skoleforløbet.

Eleveroverleveringen indebærer også, at Hostruphøj arrangerer et overleveringsmøde med de relevante personer på den tidligere skole for at danne sig et billede af den nye elevs skolehistorie. Det varierer fra barn til barn, hvilke personer det giver mening at tale med, men det kan fx være barnets tidligere lærer og eventuelt også den tidligere skoleleder. Mødet kan enten foregå over telefonen, på barnets tidligere skole eller på Hostruphøj. Hostruphøjs interne skole er meget bevidst om, at det kan være nødvendigt at sortere i oplysningerne, så man ikke kommer til at overtage et negativt billede af barnet, der kan være med til at fastholde den nye elev i en problemrolle. Der er altså en balance, der skal oprettholdes, mellem at sætte sig ind i barnets baggrund og forudsætninger og sikre kontinuitet, samtidig med at man giver barnet mulighed for en frisk start.

Det er en forudsætning for overleveringsmødet, at Hostruphøj får forældrenes samtykke. Mødet med den gamle skole kan være væsentligt for, at barnet får en god start på den interne skole, men det er et godt forældresamarbejde også. Det er derfor en vurderingssag i det enkelte tilfælde, om den interne skole skal presse på for at få samtykke til et møde med den gamle skole, hvis forældrene er imod det. Hvis der ikke opnås samtykke til mødet, danner den ansvarlige lærer sig et indtryk af elevens tidligere skolegang på baggrund af barnet og forældrenes oplysninger og relevante papirer fra den gamle skole (fx PPR-undersøgelse og elevplan).

INDSLUSNINGSPERIODE MED VÆRKSTEDSUNDERVISNING

Den første tid på en ny institution med intern skole kan være svær at håndtere for elever, der i mange tilfælde har særlige udfordringer, som fx psykisk sårbarhed, udviklingshæmning, adfærdsvanskeligheder og diag-

noser som ADHD og autisme. De kan fx have vanskeligere end andre børn ved at vænne sig til nye fysiske rammer og sociale sammenhænge.

Denne og andre udfordringer søger Bøgholts interne skole at imødegå ved at sørge for, at nye elever bruger de første tre uger på et indslusningsforløb i rotation mellem skolens tre værksteder (smede/smykkeværksted, tekstilværksted og træværksted).¹² Indslusningsperioden tjener den pædagogiske funktion, at børnene bliver forskånet for at skulle forholde sig til mange nye lærere på én gang. Indslusningsforløbet i værkstederne giver samtidig lærerne og faglærerne mulighed for at afprøve og vurdere den nye elevs koncentrationsevne, motorik og basale skolefaglige kompetencer med henblik på holdindplacering.

Derudover skal undervisningen i værkstederne give en frisk og praktisk start for elever, der for manges vedkommende har mange skolenederlag med i bagagen. Derfor er undervisningen i værkstederne fokuseret på at give eleverne succesoplevelser fra dag ét. Værkstedsforløbet skal give eleverne oplevelsen af, at de kan lykkes med at skabe noget meningsfuldt og brugbart. I værkstederne arbejder eleverne med håndgribelige opgaver, der er grundigt forklaret, bl.a. ved hjælp af piktogrammer, og de bliver støttet i at gennemføre dem af faglæreren. Skolen oplever en positiv virkning på elevernes selvværd og fremhæver, at der er stor stolthed forbundet med at præsentere noget, man selv har lavet.

Værksteder er relativt dyre at etablere og drive, og det er derfor ikke alle interne skoler, der vil have mulighed for at have et eller flere forskellige værkstedstilbud. Samtidig er det værd at holde sig for øje, at et værksted kan gå fra at være et overskueligt arbejdssted med strukturerede og håndgribelige opgaver til at være stressende for eleverne, hvis antallet af elever i lokalet bliver for højt. Hvis værkstedsundervisningen skal virke positivt ind på elevernes faglighed i kernefag som dansk og matematik, er det derudover en god idé at samtænke værkstedsopgaverne med undervisningen i disse fag. På den måde kan værkstedernes håndgribelige opgaver bruges som læringskroge, der vækker elevens interesse for et tema eller for at tilegne sig færdigheder, der kan bruges i praksis.

12. På undersøgelsestidspunktet var to af de tre værksteder lukkede. Lukningen var sket i forbindelse med en udefra pålagt målgruppeændring, der gjorde, at sikkerheden i værkstederne ikke længere modsvarede en ny, mere belastet elevgruppes særlige udfordringer.

INDSATSER UNDER SKOLEGANGEN

For overskuelighedens skyld har vi niveauopdelt de indsatser, skolerne har gode erfaringer med at bruge på dette stadie af elevens forløb. Vi kalder dem elevrettede og organisatoriske indsatser (se tabel 3.1).

ELEVRETTEDE INDSATSER

De fem indsatser, der beskrives i dette afsnit, er rettet mod den enkelte elev og bruges til at fremme hans eller hendes faglige udbytte af at deltage i undervisningen på en intern skole. Som tabel 3.1 viser, er de elevrettede indsatser forskelligartede og sætter ind over for en vifte af udfordringer, der bl.a. omfatter de anbragte børns faglige huller og deres kulturelle og socioemotionelle barrierer for læring. De mest udbredte tendenser i de medvirkende skolars tilgange er brugen af praktiske læringsmiljøer som værksteder og en dyrepark, samt tiltag, der sigter mod at opdyrke en faglighedskultur blandt eleverne.

De interne skoler har en særlig opgave, der går ud på at tilpasse undervisningen til deres elevers særlige udfordringer og behov. Disse udfordringer lader sig groft inddelle i en gruppe, der knytter sig til årsagen for anbringelse (hvilket kunne være i hjemmet), fx socioemotionelle og psykosociale problemer, der kan komme til udtryk i adfærdsvanskeligheder; og en anden gruppe, der knytter sig til at være barn af forældre med svag socioøkonomisk og uddannelsesfremmed baggrund. Skolerne har derfor også en udfordring i at motivere elever, der kommer fra ikke-uddannelsesvante hjem.

De interne skoler i undersøgelsen benytter forskellige indsatser til at imødegå disse og andre udfordringer. En af de måder, hvorpå skoler som Orøstrand, Bøgholt og Godhavn søger at tilpasse undervisningen til målgruppen på, er at lade en substantiel del af skoledagen foregå i praktiske læringsmiljøer, hvor elevernes læring kan foregå, mens de løser praktiske opgaver, relateret til håndværk, håndarbejde, dyrepasning eller formidling. Herved søger skolerne bl.a. at imødegå den udfordring, der ligger i, at mange af eleverne på interne skoler kan have svært ved at gennemføre og få udbytte af en lang og stillesiddende skoledag.

Andre tiltag retter sig mod de udfordringer, der er forbundet med at vække elevernes interesse for skolegang. Et par af de interne skoler i undersøgelsen har gode erfaringer med indsatser, der har til formål at opdyrke en faglighedskultur blandt deres elever. Den bagvedliggende

tankegang er, at børn, der har oplevet mange skolenederlag, kan have brug for tydeliggjorte positive forventninger og ekstra fokus på faglighed, hvis man skal have dem til at arbejde hårdt og målrettet på fx at gennemføre folkeskolens afgangsprøver. Dermed imødegår man også den barriere for anbragte børns læring, der består i negative forventninger fra børnenes omgivelser.

Samtidig er de interne skoler nødt til at finde en balance mellem sådanne faglige forventninger og en hensyntagen til de mange problematikker af psykosocial karakter, som deres elever slås med. Den sidste indsats i dette afsnit, brug af sansintegration i undervisningen på Skovgården, sigter mod at gøre netop dette. Ifølge Skovgårdens interne skole hjælper sansintegration og psykomotorisk stimulation i undervisningen således med at skabe forudsætninger for, at den enkelte elev fysisk og psykisk bliver i stand til at tage imod læring.

ELEVPLANER

Et eksempel på en indsats, der sigter mod at fremme elevernes faglige udbytte af selve skolegangen, er Hostruphøj og Godhavns systematiske brug af elevplaner. Elevplanerne er et generelt og obligatorisk styringsredskab i folkeskolen, der blev indført i 2006 med det formål at styrke den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og tilrettelæggelsen af undervisningen i grundskolen (Danmarks Evalueringsinstitut, 2007). Hostruphøj og Godhavns brug af elevplaner er imidlertid et eksempel på, at lovgivningens obligatoriske styringsredskaber kan gøres til væsentlige redskaber i interne skolers indsats for at styrke anbragte børns faglighed. Det kan naturligvis diskuteres, om en indsats bestående af et særligt grundigt arbejde med et obligatorisk redskab som elevplanen, skal tælle som en ”god erfaring”. Omvendt er det værd at understrege, at gode erfaringer ikke behøver at være specielt innovative, men også kan bero på en grundig og gennearbejdet anvendelse af noget, der ellers er et ”standardtilbud”.

Elevplanerne på *Hostruphøj* specificerer, hvad den enkelte elev skal lære i den interne skole. Skolen bruger elevplanerne meget aktivt i det daglige arbejde med at styrke elevernes faglighed. Det sker ved, at lærerne løbende vurderer, hvordan det går med at opfylde planen og justerer fokuspunkterne for det enkelte barn på baggrund af vurderingen. Brugen af elevplaner på *Hostruphøj* er således kendetegnet ved en meget tæt opfølgning. Lærerne arbejder med det enkelte barns elevplan på et

lærermøde, cirka hver sjette uge. I den forbindelse bliver de notater, lærerne løbende skriver til planerne, opdateret elektronisk. På lærermøderne trækker skolelederen nogle gange udvalgte elevplaner frem, som skal drøftes mere tilbunds gående. Det kan fx være, hvis en elevplan indeholder for mange fokuspunkter, og der skal skæres ned på dem, så der kan arbejdes mere intenst med de enkelte fokuspunkter. Fordelen ved det målrettede arbejde med elevplanerne er, at det er med til at øge lærernes bevidsthed om, hvad målene for det enkelte barn er, og hvordan disse mål bedst kan nås. Derfor har elevplanerne udviklet sig til et vigtigt og brugbart arbejdsredskab for skolens lærere

Den interne skole på *Godhavn* har også gode erfaringer med at arbejde målrettet med elevplaner. Sammen med de andre løbende vurderinger og planer, som lovgivningen dikterer (kommunens handleplan og institutionens behandlingsplan), bruger Godhavn elevplanen til at fremme en sammenhæng i indsatsen over for det enkelte barn på tværs af intern skole, behandling og institution. Elevplanen er lærernes arbejdsredskab. Den udarbejdes af en lærer, skolelederen og en psykolog og revideres, ligesom handleplanen og behandlingsplanen, to gange om året. Den tætte sammenhæng mellem handleplanen, behandlingsplanen og elevplanen kommer bl.a. til udtryk ved, at der i elevplanerne refereres til de øvrige planer. I behandlingsplanerne og elevplanerne er der enighed om, hvilke udviklingspunkter der skal være fokus på for det pågældende barn i den kommende tid, og hvordan en positiv udvikling bedst understøttes. Elevplanerne indeholder desuden resultaterne af de standardiserede test, børnene udfører to gange om året i dansk og matematik, og giver derfor også mulighed for at monitorere barnets udvikling og holde den op mod det ønskede. Planerne er et væsentligt redskab i forhold til at bevidstgøre institutionens lærere og pædagoger om, hvad det enkelte barns sociale og indlæringsmæssige mål er, og hvad strategien er for at nå dem. Elevplanen bliver sendt til barnets sagsbehandler, PPR og barnets forældre.

VÆRKSTEDER

Flere af de interne skoler i undersøgelsen bruger som nævnt praktiske læringsmiljøer til bl.a. at vække elevernes interesse for undervisningen og som afbræk i stillesiddende klasseundervisning. Praktiske læringsmiljøer kan være med til at stimulere børnene og de unges interesse for at tilegne sig viden og færdigheder, som de kan se den praktiske anvendelighed af,

og til at inspirere til uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder af mere praktisk karakter.

På *Godhavn* lægger skolen vægt på at have et bredt værkstedstilbud og alsidige lærerkrafter. Alt efter interesse kan eleverne derfor bl.a. vælge imellem smedeværkstedet, snedkerværkstedet, glasværkstedet, metalværkstedet, håndarbejdslokalet eller musikværkstedet. Værkstederne bruges aktivt i den individuelle tilrettelæggelse af undervisningsforløb og tillader børnene et afbræk i den boglige undervisning. Værkstedsoptionerne skaber samtidig mulighed for, at undervisningsopgaver i fx dansk og matematik kan inspireres af og bruges i praktiske projekter.

Et eksempel på, hvordan Godhavns værksteder bruges som rammer om individuelle undervisningsforløb, er en dreng på den interne skole, der er skoletræt og ikke bogligt stærk. Da han ikke vurderes at ville kunne gennemføre folkeskolens afgangsprøve i alle fag, har skolen udarbejdet en individuel plan for ham, der tager afsæt i hans ressourcer og interesser. Drengen er praktisk anlagt og dygtig til tømrerarbejde og vil gerne uddanne sig til tømrer. Derfor tilbringer han meget af skoletiden med at arbejde i tømrerværkstedet og koncentrerer sig derudover om at dygtiggøre sig i matematik, som er det boglige fag, der kræves afgangsprøve i for at blive optaget på tømreruddannelsen. Den brede vifte af værkstedstilbud på Godhavn gør det muligt at skabe et godt fundament til fremtidig uddannelse, også for de børn, der ikke kan gennemføre en fuld afgangsprøve.

Godhavns lærergruppe rummer, ud over pædagoger og uddannede lærere, også en smed, en musiker og en tømrer. Værkstedstilbuddet understøttes dermed af ansatte med forskellige fag- og interesseområder. Det er væsentligt for, at de praktiske læringsmiljøer kan fungere efter hensigten, at faglærerne har håndværksmæssig eller anden praktisk baggrund. Men det er også en bevidst strategi, der sigter mod at give eleverne i den interne skole en bred palet af voksne at identificere sig med og lade sig inspirere af i forhold til egne fremtidsmuligheder (jf. Lausten m.fl., 2013). De forskellige typer værkstedstilbud og personale giver børnene mulighed for at fordybe sig i netop det, de synes er spændende, og for at skabe relationer til de faglærere, de harmonerer bedst med. Skolens gode normering med 19 faglærere (hvoraf 9 er læreruddannede) til 25 elever er en nødvendig forudsætning for, at Godhavn kan bibeholde sin meget alsidige lærergruppe.

Den interne skole på *Bøgholt* bruger, som beskrevet ovenfor, sine tre værksteder til indslusningen af nye elever. Værkstederne spiller også en væsentlig rolle senere i børnenes interne skoleforløb. Bøgholts værksteder har hver deres faglærer tilknyttet: en smed, en tømrer og en pædagog med lang erfaring med tekstilarbejde. Efter indslusningsperioden foregår undervisningen halvdelen af tiden i værkstederne og halvdelen af tiden i klasselokalet, med mulighed for at tilpasse vægtningen efter den enkeltes elevs behov. Værkstedsundervisningen bidrager med sine faste opgaver, der skal løses, til at skabe ro og forudsigelighed i elevernes hverdag. De håndgribelige opgaver i den daglige værkstedsundervisning giver mulighed for at skabe mening med skolens boglige fag som matematik og dansk.

Eleverne på Bøgholt har rullende værkstedsundervisning en uge ad gangen i træværkstedet, tekstilværkstedet og smede- og smykkeværkstedet. Ligesom på Godhavn er der i Bøgholts værksteder fokus på at skabe positive oplevelser med det at gå i skole. I værkstederne arbejder eleverne med en fast række af håndgribelige opgaver, der hænger sammen med undervisningen i de boglige fag. Opgaverne er formuleret i tekst og piktogrammer, og eleverne får hjælp til at gennemføre dem. Formålet er bl.a. at bibringe eleverne erfaringen af at kunne skabe noget meningsfuldt og brugbart. Faglærerne i værkstedet og de seminarieuddannede lærere, der underviser i de boglige fag, arbejder sammen om projekter og temauger. Personalet fremhæver, at det er i samspillet mellem det skolefaglige og det praktiske, at tingene går op i en højere enhed for nogle af skolens elever. Det kan fx være, når matematikopgaverne kan omsættes til noget håndgribeligt som fx at beregne, hvor meget stof der skal bruges til at sy en nederdel. Eleverne udvikler sig derfor fagligt, mens de løser praktiske opgaver og lærer et håndværk.

De praktiske færdigheder, som eleverne på Bøgholt tilegner sig i værkstederne, bliver ikke kun brugt internt på institutionen. Faglæreren har gjort det til en tradition at tage nogle af skolens elever med ud på folkeskoler og seminarier, hvor de i grupper på fem underviser klasser i fx smykkefremstilling. Værkstedsundervisningen danner dermed også grundlag for, at de unge udbygger deres sociale kompetencer og formidlingskompetencer og oplever, at de kan bidrage med noget i samfundet udenfor. Ifølge den ansvarlige faglærer er en del af motivet for instruktøropgaverne, at besøgene på eksterne skoler kan give den interne skoleelev status i de øvrige elevers øjne (eller genopbygge status, hvis de besø-

ger tidligere klassekammerater). Omvendt kan eleverne, der fungerer som instruktører, opleve forskellen på at være den, der kommer med noget, man kan, i stedet for den, der er nederst i hierarkiet. Aktiviteter, der som denne er rettet mod verden uden for institutionen, er i høj kurs blandt eleverne, og muligheden kan derfor i sig selv være med til at fastholde deres interesse for at tilegne sig viden og færdigheder i den interne skole.

Det er som nævnt relativt bekosteligt at oprette og drive praktiske læringsmiljøer i form af værksteder. Omvendt giver det mange afledte fordele i form af fx en bredere palet af rollemodeller og de praktiske, håndværksmæssige opgaver, der ikke alene giver et afbræk i den stillesiddende og boglig undervisning, men også kan fungere som en læringsplatform, der vækker elevernes interesse for at læse om et emne eller regne ud, hvordan en konstruktion skal dimensioneres.

DYREPARK

Et andet eksempel på et praktisk læringsmiljø, som en intern skole bruger til at styrke anbragte børns faglighed, er Orøstrands dyrepark, der fungerer som en integreret del af børnenes undervisning på den interne skole. Dyreparken, der ligger i forbindelse med den interne skole, rummer mere end 400 dyr, herunder aber, slanger og en krokodille.

Ligesom værkstederne bruges dyreparken aktivt til at vække børnenes interesse for at tilegne sig den viden og de færdigheder, som skolen kan give dem adgang til. Integrationen af dyrepark og skole har derfor positive effekter på børnenes læring og lærelyst, som skolen kan drage nytte af. Et barns interesse for kaninerne i parken kan fx bruges som undervisningsplatform og give anledning til, at barnet skriver en opgave om kaniner og kaninpleje og samtidig får trænet sine læse- og skrivefærdigheder. Børnene kan også få til opgave at bygge et kaninbur og selv regne målene ud.

Ligesom værkstedsundervisningen på nogle af de andre skoler i undersøgelsen har dyreparken en funktion i grænselandet mellem faglige og pædagogiske tiltag over for de børn, der har brug for afbræk i undervisningen for at kunne holde koncentrationen. De har mulighed for at tilbringe en del af skoledagen sammen med dyrepassereren, der er ansat som pædagogmedhjælper og benytter lejligheden til at lære dem om de forskellige dyr og deres behov.

Børnene, der er anbragt på Orøstrand, har mulighed for at ud-danne sig til dyreguiden. Hvis de gør det, kan de tjene lidt lommepenge ved at vise nogle af parkens ca. 15.000 årlige besøgende rundt. Rundvisningerne giver derudover børnene mulighed for at træne deres formidlingskompetencer og sociale færdigheder, mens de engagerer sig i en aktivitet, der bringer dem i kontakt med verden udenfor. Dyreguidefunktionen kan derudover give børnene en oplevelse af at have en højere status end ellers og kan styrke børnenes selvtillid, fordi de oplever, at de kan have succes med at tage en uddannelse og varetage en specialiseret funktion.

Orøstrands dyrepark fremmer interaktionen mellem de anbragte børn og unge og lokalbefolkningen, fordi de mange besøgende i dyreparken befinder sig på institutionens område og taler med den interne skoles elever om et emne, der ikke som sådan har noget at gøre med det at være et anbragt barn. Dermed bliver institutionens elever og omverden afmystificeret i forhold til hinanden, og der dannes grundlag for en ligeværdig interaktion. Selvom vi har kategoriseret Orøstrands dyrepark som et elevrettet tiltag under skolegangen på den interne skole, kan den derfor også have en positiv funktion i forhold til udslusning af børnene til ekstern skole og samfundet uden for institutionen.

Selvom det nok ikke er alle interne skoler, der umiddelbart kan forestille sig at etablere en dyrepark af en størrelse som Orøstrands, kan mindre også gøre det. Fx kan en mindre (særligt udvalgt og afgrænset) dyrestand eller andre praktiske aktiviteter i værksteder eller ude i det fri også fungere som læringsplatform og som et konstruktivt alternativ til klasseundervisning.

FAGLIGHEDSKULTUR

Et par af skolerne i undersøgelsen fremhæver indsatsen, der sigter mod at opdyrke en faglighedskultur blandt deres elever. Det gælder fx *Den Gamle Brugs' interne skole*, der bruger folkeskolens afgangsprøver som et virksomt fagligt og socialpædagogisk mål for de unge. Gennem det særlige fokus på faglighed ønsker skolen at supplere børnenes ofte negative skoleerfaringer og mange tidligere skolenederlag med en oplevelse af at kunne lykkes skolemæssigt og ikke mindst at give eleverne adgang til de muligheder for videre uddannelse og et selvstændigt voksenliv, som en fuldført afgangsprøve er et vigtigt trin på vejen til.

Det er en vigtig del af Den Gamle Brugs' selvforståelse, at skolegang er en afgørende del af de unges ophold. Elevernes skolelyst er normalt lav, når de starter på den interne skole, ofte i forbindelse med deres tredje eller fjerde skoleskift. Et af de vigtigste mål er derfor at få de unge til at holde ud at gå i skole og få dem til at se værdien af det. I den proces bruges 9.- og 10.-klasseprøverne både som synligt mål og som endeligt bevis for de unge på, at de rent faktisk kan gennemføre skolen.

Da eleverne i Den Gamle Brugs' interne skole er 14-18 år gamle, befinder de sig relativt sent i deres skoleforløb. Det er med til at gøre det særlig relevant for skolen at prioritere at genskabe tilliden til uddannelsessystemet og støtte de unge i at gennemføre folkeskolens afgangsprøve, snarere end at sluse dem ud i en ekstern folkeskole. Uafhængigt af standpunkt, der varierer meget fra elev til elev, er det normalt både en stor udfordring og en stor sejr for den enkelte unge at gennemføre afgangsprøven. En forudsætning for at nå dertil er, at undervisningen tilpasses den enkelte elev. Hvis en ung fx er ordblind, bliver målet, at han eller hun skal dygtiggøre sig mundtligt i stedet for fx at efterstræbe en høj karakter i skriftlig engelsk.

En anden intern skole, der har særligt fokus på faglighed, er den på *Bøgholt*, hvor man har oprettet en særlig afgangsklasse for at styrke elevernes interesse for at gøre en indsats i skolen. Afgangsklassen er et godt eksempel på, at faglighed ikke kun kan styrkes ved hjælp af 1:1-indsatser, men også kan fremmes på klasseniveau ved at skabe en kultur, der fremmer og belønner faglighed. Afgangsklassen på Bøgholt tilstræber i forhold til struktur og organisering at ligne en almindelig 9.-klasse, men med færre elever. For at understøtte en særlig kultur i og omkring afgangsklassen, følger der privilegier med, når en elev starter i afgangsklassen. For eksempel har eleverne deres egen computer, klassen har sin egen kaffemaskine, og de tager på studietur. Blandt eleverne opfattes det som sejt at gå i afgangsklassen, og der er en særlig seriøsitet i klassen. Denne seriøsitet er selvforstærkende, så elever, der kommer ind i klassen, ”vokser med opgaven” og går op i undervisningen, når de starter der. Det er, ifølge skoleleder og lærer, en af grundene til, at næsten alle elever, der starter i afgangsklassen i Bøgholts interne skole, gennemfører folkeskolens afgangsprøve.

For at idéen om en særlig afgangsklasse skal give mening på en intern skole, skal der være elever, der realistisk set vil være i stand til at deltage i afgangsprøverne, hvis de gør en indsats. Er der det, har af-

gangsklassen flere fordele. For det første er den et konkret eksempel på, hvordan en intern skole kan kommunikere positive forventninger til eleverne i forhold til deres faglighed, indsats og muligheder. For det andet kan den faglighetskultur, der opdyrkes omkring klassen, være med til at reparere et negativt syn på skolegang, som nogle af eleverne på en intern skole kan have, hvad enten dette skyldes en opvækst i et uddannelsesfremmed miljø eller erfaringer med tidligere skolenederlag.

SANSEINTEGRATION

Anbragte børn har markant flere psykosociale og mentale helbredsproblemer end deres jævnaldrende, fx i form af psykisk udviklingshæmning, hyperaktivitet (ADHD) og børnepsykiatriske lidelser (Egelund m.fl., 2004). De er markant oftere end deres jævnaldrende psykisk sårbare, og mange udviser tegn på depression, selvskadende adfærd eller spiseproblemer (Lausten m.fl., 2013). Disse og andre børn kan have glæde af en indsats som den sanseintegration, der praktiseres i *Skovgårdens interne skole*. Indsatsen er et konkret eksempel på, hvordan en intern skole håndterer nogle af de mulige psykiske og fysiske barrierer for, at eleverne er i stand til at modtage undervisning.

Den sanseintegration, Skovgårdens interne skole har gode erfaringer med at praktisere, udspringer af den neuroaffektive udviklingspsykologi.¹³ Indsatsen består i at bruge sanseintegrationsmetoden som praktisk redskab i undervisningen af eleverne. Skolen begrundet brugen af metoden med, at mange af Skovgårdens børn har store vanskeligheder med at fornemme sig selv. Det hæmmer deres evne til at fornemme andre og deres hensigter, og dermed også evnen til at forstå andre og være i stand til at indgå i sociale og faglige fællesskaber. Derfor arbejdes der på Skovgården bevidst på at stimulere børnene sansemæssigt.

Sanseintegration bruges af skolens personale til at nedregulere et barns "arousal" (dvs. ophidselse), når dets nervesystem efter lærerens opfattelse er så overbelastet, at det hæmmer indlæring. Personalet trykker fx barnet i hånden eller lægger en tung hånd eller hvedekernepose på dets skuldre. Uro i benene kan dæmpes ved at lægge hvedekerneposer over lårene, mens der trykkes på barnets læg. Trykkene gør barnet

13. Man kan læse mere om den neuroaffektive udviklingspsykologi i Susan Harts bøger *Betydningen af samhörighed* (Hart, 2006) og *Neuroaffektiv psykoterapi med børn* (Hart, 2011). Psykologerne Gitte Jørgensen og Charlotte Hagemund-Hansen har desuden skrevet bogen *Børn i gode hænder* (Jørgensen & Hagemund-Hansen, 2013), som tager udgangspunkt i Skovgårdens erfaringer med, hvordan neuroaffektiv udviklingspsykologi kan bruges i praksis.

kropsbevidst og hjælper det tilbage til en kontaktbar tilstand, der gør det muligt at deltage i undervisningen. Ud over at have umiddelbar beroligende effekt, træner berøringen og sanseindtrykkene også børnenes egenregulering af arousal-niveauet. Sanseintegration er med til at gøre børnene i stand til at kunne modtage undervisning. Metoden gør, at de får kontakt til deres krop og falder til ro.

Et sidste konkret eksempel på, hvordan man arbejder med sanseintegration i den interne skoles undervisning, er arbejdet i musiklokalet. Her stimuleres børnenes sanser ved hjælp af store bashøjtalere, der er tilsluttet skolens to trommesæt, så børnene rent fysisk kan mærke rytmen som trykbølger, der omslutter deres kroppe. Kombinationen af trykbølgerne og lyden fra rytmen har, ifølge pædagogen, samme beroligende effekt som fysiske tryk og får børnene til at blive rolige.

ORGANISATORISKE TILTAG

De interne skoler har også en række strukturelle udfordringer, der vanskeliggør deres arbejde med at sikre den enkelte elev det bedst mulige læringsudbytte. Fx gør skolernes beskedne størrelse og økonomi det vanskeligt for dem at have lærere med alle linjefag tilknyttet, og den beskedne økonomi gør det også vanskeligt at have egne speciallokaler med apparatur til eksempelvis fysik- eller værkstedsundervisning.

SAMARBEJDE MED ANDRE SKOLER OG INSTITUTIONER

De interne skoler tyr ofte til deres netværk, når de skal kompensere for de udfordringer, deres begrænsede størrelse, relativt få lærerkræfter og begrænsede økonomi skaber i forhold til at kunne tilbyde deres elever en undervisning, som er sammenlignelig med folkeskolens. Det kan fx ske gennem mere eller mindre formelle samarbejdsrelationer eller partnerskaber med andre skoler i lokalmiljøet.

Mange interne skoler har, grundet de relativt få elever, også relativt få lærere. Det hæmmer muligheden for, at lærerne kan få tilstrækkelig faglig sparring på den interne skole, ligesom det kan være svært at finde penge til efteruddannelse på et lille budget. Nogle interne skoler arbejder derfor systematisk med at styrke fagligheden ved, at deres lærere får lov til at deltage i kurser og sidder med i fagudvalg eller faglærergrupper på

eksterne skoler, eller sparrer ad hoc med deres folkeskolekolleger i forbindelse med prøver og lign.

Skovly Skole er en af de interne skoler, der imødegår sine organisatoriske udfordringer i forhold til at sikre en høj faglighed ved aktivt at bruge sit netværk på en lokal folkeskole og andre institutioner i nærområdet. Samarbejdet tager især form af sparring om undervisning, udveksling af fagligt materiale og møder om de af institutionens børn, der går i ekstern skole mv. Ved at trække på den lokale folkeskoles ekspertise kan lærerne på Skovly hente inspiration til deres undervisning og opnå et fagligt niveau, der svarer til folkeskolens. Konkret har det fx været relevant i forhold til udformning og gennemførelse af 9.-klasses-projekt opgave.

Det er især den manglende mulighed for at etablere og vedligeholde dyre faciliteter som fysiklokaler, der volder problemer for de interne skoler. Derfor indgår de i samarbejde med de nærtliggende folke- eller specialskoler for at imødekomme problemet. To af Skovlys elever har i selskab med deres skoleleder deltaget i fysikundervisningen på den lokale folkeskole, der også afholder folkeskolens afgangsprøver for dem. Skovly Skole samarbejder også med dagbehandlingstilbuddet Ibs Mølle, der har en uddannet fysiklærer, der underviser nogle af Skovly Skoles elever. Det sker i et lånt fysiklokale på den lokale folkeskole. Desuden samarbejder de to specialskoler om 9.-klasseprøver. For eksempel udveksler de to skoler prøvecensorer til prøveeksamener. Skolen samarbejder også med anbringelsesstedet Orøstrand om udveksling af skolemateriale samt fælles atletikundervisning i sommerhalvåret på Orøstrands idrætsbaner. Derudover bruger Skovly Skole Orøstrands dyrepark til natur-/teknikundervisning.

Samarbejde af den art, der beskrives her, er blevet mere nødvendigt, efter at de faglige krav til de interne skoler er blevet skærpet. For at samarbejdet kan blive en succes, må alle parter – skoleforvaltning, ledelse og lærere på såvel den interne som den eksterne skole – prioritere det og afsætte de nødvendige ressourcer (Andersen 2008). Når samarbejdet fungerer, kan det hjælpe de interne skoler til, med lidt hjælp fra deres netværk, at tilbyde eleverne den fulde fagpakke. En anden væsentlig afledt fordel ved samarbejde er, at grænserne mellem interne og eksterne skoler bliver mere flydende, både for elever og lærere. Et barn, der har modtaget fysikundervisning på en ekstern skole, kan fx have nemmere ved at blive udsluset til denne skole, og skoler, der i forvejen har et godt samarbejde, kan have nemmere ved at håndtere de knaster, der måtte

opstå i forbindelse med overlevering af en elev fra den eksterne til den interne skole eller med udslusning af en elev fra den interne til den eksterne skole.

FLEKSIBLE INDSKRIVNINGSMULIGHEDER

De interne skoler stilles i dag over for ambitiøse mål om at udsluse deres elever til folkeskolen, så snart de kan. Da de interne skolars økonomi normalt er baseret på, at de har fuld belægning, medfører udslusning af elever midt i et skoleår imidlertid udfordringer i forhold til at få økonomien til at hænge sammen. Dette dilemma har Hostruphøjs interne skole håndteret ved at tilbyde mere smidige indskrivningsformer, hvilket blandt andet har haft den effekt, at skolens økonomi ikke alene beror på indtægterne fra de døgnindskrevne elever.

Konkret har Hostruphøjs interne skole i samarbejde med Mariagerfjord Kommunes indskrivningsudvalg udviklet et bredere katalog af indskrivningsmuligheder, der er tilpasset kommunens efterspørgsel. Tidligere havde Hostrupshøj to indskrivningsformer: Barnet kunne enten bo på institutionen i et døgnbehandlingstilbud og gå på den interne skole, eller det kunne gå på den interne skole i et dagbehandlingstilbud og bo et andet sted.

I dag er der et varieret udbud af indskrivningsformer, herunder følgende kombinationer af tilbud:

- Døgnanbragt, går i intern skole
- Døgnanbragt, går i ekstern skole
- Går i intern skole med SFO-tilbud, bor ikke på opholdsstedet. Ingen behandling eller behandlingsplan
- Går i intern skole, bor andetsteds. Ingen SFO, derfor kortere skoledag. Ingen behandling eller behandlingsplan
- Går i intern skole som dagbehandlingstilbud
- Aflastningstilbud på opholdsstedet i kombination med nogle af de andre tilbud.

De nye, fleksible indskrivningsformer har ledt til, at Hostruphøj nu har fuld belægning på både opholdsstedet og den interne skole. Det giver imidlertid ikke kun økonomiske fordele, men fremmer også kvaliteten af tilbuddet på en anden måde. Hvis en elevs behov ikke længere tilgodeses af den måde, han eller hun er indskrevet på, kan man nu relativt hurtigt

imødekomme det ændrede behov. Som en del af samarbejdet med kommunen spiller kommunens PPR-psykolog (som månedligt deltager i et lærermøde) og kommunens specialundervisningskonsulent (som PPR-psykologen refererer til) ligeledes en vigtig rolle i visitationen af børnene.

INDSATSER I UDSLUSNINGSFASEN

Udslusning af elever fra interne skoler til folkeskolens normal- og specialtilbud byder ofte på udfordringer. I dette afsnit præsenterer vi et tiltag, som en af de interne skoler i undersøgelsen har gode erfaringer med at bruge, når elever skal udsluses til ekstern skole. Selvom de interne skoler også udsluser elever til andet end folkeskolen og har forskellige efterværnstilbud for unge, der flytter ud, er fokus i dette afsnit altså snævert på, hvordan et barn, der stadig bor på institutionen, kan hjælpes fra den interne skole og ind i folkeskolen.

12. UDESKOLELÆRER

Udslusning af den interne skoles elever til folkeskolens normal- og specialtilbud indebærer nogle problematikker, der udspringer af den organisatoriske og fysiske adskillelse af de to skoletilbud. Lærerne på den modtagende folkeskole kender ikke den nye elev og kan være usikre på, om de har kapacitet til at modtage eleven, fx fordi det kan være svært at finde ressourcer til ekstraarbejde i indslusningsperioden. For eleven, der skal udsluses, kan skiftet fra et lille og relativt beskyttet miljø til en almindelig skole omvendt give behov for ekstra støtte.

Den interne skole på Orøstrand har udviklet en særlig lærerstilling for at kunne imødegå disse og beslægtede udfordringer. Den såkaldte ”udeskolelærer” er, ifølge forstanderen, en væsentlig begrundelse for, at Orøstrand har succes med at udsluse sine børn til folkeskolen. Udeskolelæreren kan fx få udslusningen af en elev til at glide ved at hjælpe lærerne på den eksterne folkeskole i overgangsperioden. Orøstrands fagpersonale fremhæver, at et væsentligt aspekt ved udeskolelærerfunktionen er, at det gør det trygt for den eksterne skole at tage imod en af eleverne fra Orøstrand. Trygheden ligger både i at vide, at Orøstrands personale støtter barnet gennem indslusningsprocessen, og i, at barnet kan tages hjem til den interne skole, hvis det er det mest hensigtsmæssige.

Det er ikke kun i forbindelse med selve udslusningen, at udeskolelæreren støtter de børn, der går i eksterne skoler. Udeskolelæreren bruger en stor del af sin tid på disse skoler og har et stort netværk og et godt samarbejde med områdets skoler. Han kender skolernes lærere og børnesammensætningerne i de forskellige klasser og kan derfor være med til at træffe kvalificerede beslutninger om det enkelte barns udslusning, fx i forhold til, hvilken klasse det pågældende barn vil passe bedst ind i.

Desuden fungerer udeskolelæreren som bindeled mellem skolerne og behandlingshjemmet. Han videregiver relevante informationer om børnene og deres skolegang til pædagogerne på børnenes afdelinger og til andre aktører i børnenes liv. Derudover står udeskolelæreren altid til rådighed, hvis et af de eksterne skolebørn fra Orøstrand har brug for støtte i en periode. Det kan være faglig støtte i et bestemt fag eller psykosocial støtte i en svær tid. I disse tilfælde vil udeskolelæreren medvirke i undervisningen til gavn for alle elever i klassen.

Orøstrands udeskolelærer er et godt eksempel på et organisatorisk tiltag, der forbedrer børnenes skolegang gennem samarbejde med og partnerskaber i lokalmiljøet. Ordningen er ikke finansieret med de ordinære lærermidler, men efter ansøgning med en ekstrabevilling fra en af de kommuner, der anbringer børn på Orøstrand.

OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING

De indsatser og tiltag, vi har trukket frem i kapitel 3, er eksempler på, hvordan interne skoler kan organisere sig og tilrettelægge deres indsats for at imødegå nogle af de udfordringer, der er forbundet med at forbedre anbragte børn og unges skoleudbytte.

Denne undersøgelse er et øjebliksbillede fra tiden omkring skolereformens ikrafttrædelse. Siden da har meget ændret sig, også på de deltagende skoler. Tanken har da heller ikke været at beskrive skolerne i detaljer, men at indsamle og præsentere deres gode erfaringer til inspiration for andre.

Omskifteligheden i betydningsfulde omverdensvilkår gør, at de interne skoler er nødt til hele tiden at genoverveje og udvikle deres praksis. En udefra bestemt ændring i økonomi eller målgruppe kan fx underminere den enkelte interne skoles hidtil vellykkede brug af eksempelvis praktiske læringsmiljøer, fleksible undervisningsformer eller opdyrking af en faglighedskultur.

I dette kapitel opsamler vi de gode erfaringer i rapporten ved at undersøge tre hovedudfordringer, der optræder i materialet:

1. Hvordan kan man finde den rette balance mellem fokus på børnenes faglige udvikling og hensyntagen til deres særlige behov?
2. Hvordan kan små interne skoler organisere sig til større faglighed?

3. Hvordan kan anbragte børn bedst hjælpes ind i den almindelige folkeskole?

UDFORDRING 1: HVORDAN KAN ANBRAGTE BØRNS FAGLIGHED OG SÆRLIGE BEHOV BALANCERES?

Mange af de interne skoler i undersøgelsen fremhæver vigtigheden af struktur og forudsigelighed for, at anbragte børn kan få et godt udbytte af deres skolegang. Alle skolerne i undersøgelsen arbejder ligesom interne skoler generelt med målgrupper, der stiller krav til balancering af hensynet til elevernes særlige behov og kravet om et tilfredsstillende udbytte af skolegangen.

Interne skoler er forskellige. Nogle praktiserer en pædagogik, der lægger vægt på i høj grad at skærme de unge for at give dem ro til at lære; andre vælger en pædagogik, der vil udfordre de unge for at træne dem til livsmestring (Andersen, 2008). Under alle omstændigheder stilles de interne skoler over for nye udfordringer i disse år. Det skyldes ikke mindst målsætningen om, at flest mulige børn skal inkluderes i folkeskolen. Som konsekvens vil de interne skoler i dagbehandlingstilbud og på anbringelsessteder skulle anvendes mindre. Det betyder alt andet lige, at de interne skoler har sagt farvel til dem af deres elever, der bedst ville være i stand til at leve op til krav om fx selv at stå op om morgenen og modtage undervisning under forhold, der ligner dem uden for anbringelsesstedet.

Man skal imidlertid ikke gøre forskellen på fokus på faglighed og omsorgen for børnenes særlige behov større end den er. Forskningsresultater viser, at en god skolegang kan fungere som en vigtig beskyttelsesfaktor i forhold til mange af de problemer, tidligere anbragte børn kan opleve i voksenlivet (Egelund og Hestbæk, 2003). Desuden kan børnenes ringe skoleresultater inden anbringelsen desuden hænge sammen med lave forventninger fra deres omverden (Tideman m.fl., 2011; Lausten m.fl., 2013). Derfor er styrkelse af fagligheden, som Andersen (2008) også påpeger, ikke nødvendigvis i modstrid med hensynet til elevernes særlige behov. Skolegang kan med andre ord ses som et væsentligt element i behandlingen af anbragte børns problemer. Flere af skolerne i vores undersøgelse har, i tråd med dette, en målsætning om, at skolegang fra første dag skal opleves som en fordel for børnene, bl.a. fordi det giver afledning, tryghed og struktur i hverdagen. Skolegangen bliver der-

med en del af behandlingen af børnenes problemer og ikke noget, der først skal foregå, når tingene er faldet til ro. Denne erkendelse får dog ikke de praktiske udfordringer med at sætte børnene i stand til at modtage undervisning til at forsvinde.

En problematik i arbejdet med anbragte børn er, at mange af børnene kommer fra en ikke-uddannelsesvant baggrund og har faglige huller og negative skoleerfaringer med i bagagen, når de starter i den interne skole. Forskningen viser, at dårlige oplevelser i skoletiden, selv for helt almindelige børn og unge, er med til at begrænse uddannelsesmulighederne på længere sigt (jf. Thomsen m.fl. 2016). Hvis man vil fremme disse børns læring, er det ikke nok fx at sørge for, at der er kvalificerede lærere og veludstyrede lokaler til rådighed for eleverne på interne skoler, så de faglige huller kan blive fyldt ud. Det handler i høj grad også om at ændre det negative billede af skolen og deres egne evner, som børnene kan have med sig fra tidligere dårlige erfaringer, og i stedet motivere dem til at deltage aktivt i og tage et medansvar for egen læring.

Som eksempel på motivation af eleverne på interne skoler fremhæver et par af de interviewede fagpersoner i undersøgelsen værdien af aktiviteter og undervisningsforløb, der ”smager af virkelighed og ikke af institution”. Ved at deltage i ”arbejdslignende aktiviteter” – som fx at vise besøgende rundt i institutionens dyrepark eller undervise eksterne skolars klasser i smykkefremstilling – får eleverne positive oplevelser med at kunne bidrage med noget meningsfuldt.

UDFORDRING 2: HVORDAN KAN SMÅ INTERNE SKOLER ORGANISERE SIG TIL STØRRE FAGLIGHED?

Interne skoler skal tilbyde deres elever at kunne gennemføre folkeskolens afgangsprøver i den fulde fagpakke, og de skal udsluse alle elever, der kan, til folkeskolen. Det er ikke helt simple krav at leve op til for små skoler med relativt lave budgetter. De interne skolars økonomiske udfordringer betyder bl.a., at de har færre lærerkræfter og dermed alt andet lige dårligere muligheder for at favne den fulde fagpakke samt udfordringer i forhold til at etablere og opretholde speciallokaler og specialfaciliteter til fx fysikundervisning.

Skolerne i undersøgelsen arbejder på forskellige måder med at få økonomi, inklusion og faglighed til at hænge sammen. En af dem har fx

haft gode erfaringer med at udvikle en bredere vifte af indskrivningsformer på institutionen, der bedre modsvarer kommunens og den enkelte elevs behov. På den måde behøver det ikke at være en ”alt-eller-intet”-afgørelse, når et barn bliver vurderet i forhold til intern eller ekstern skolegang – der er mulighed for fleksibilitet.

Udviklingen i lovgivningen har ledt til et strukturelt pres på små interne skoler for at blive større. Kravet om, at de skal være normeret til ti børn ved skoleårets begyndelse, udspringer af ønsket om at sikre en højere faglighed. Omvendt er der for små skoler med særlige målgrupper en særskilt værdi i at bevare det lille, overskuelige miljø, der også ses som en væsentlig del af behandlingen af børn med sociale og emotionelle problemer. Hvad enten de interne skoler i undersøgelsen har mere eller mindre end ti elever, er det nødvendigt for dem at få faglige krav til at gå op i en højere enhed med få lærerkræfter.

Skolerne i undersøgelsen er også gode til at samarbejde med kolleger på lokale folkeskoler og andre interne skoler. Det giver mulighed for at låne lokaler, materialer og ikke mindst for faglig sparring. Samtidig kan samarbejdet fremme den lokale integration af den interne skoles elever i det omfang det medfører, at de kommer ud blandt andre og får kontakt med børn og unge lokalt, hvad enten det er i ét, flere eller alle fag. Det er under alle omstændigheder en forudsætning for, at samarbejdet kan blive en succes, at alle involverede parter finder det vigtigt og afsætter de nødvendige ressourcer til det.

UDFORDRING 3: HVORDAN KAN ANBRAGTE BØRN HJÆLPES IND I FOLKESKOLEN?

Grunden til, at der stadig findes interne skoler, er, at ikke alle børn kan gennemføre et helt forløb i en almindelig folkeskole. Derfor er det heller ikke alle elever på interne skoler, der vil have mulighed for – eller have godt af – at blive udsluset til folkeskolen. Interne skoler må omvendt ikke blive opbevaringssiloer, hvor anbragte børn bliver endeligt ekskluderet fra det uddannelsessystem, der kan og bør spille en vigtig rolle for, at de klarer sig på trods af en udfordrende start på livet. Denne overvejelse ligger bag målsætningen om, at interne skoler i fremtiden skal bruges mindre.

For at realisere inklusionsmålsætningen om udslusning til folkeskolen kan det dog være nødvendigt med særlige indsatser og tiltag, der kan gøre det praktisk muligt at følge undervisningen i et eksternt skoletilbud for elever, der er i stand til det – eller som kan blive rustet til det under den interne skolegang. Udslusning kræver imidlertid ikke kun relativt stærke faglige kompetencer; det kræver også sociale færdigheder. Ved udslusning til folkeskolen er det vigtigt, at eleven og den eksterne skole har den nødvendige støtte. Et veludviklet samarbejde mellem den interne skole og eksterne skoler i området, som eksemplet med en udeskolelærer viser, kan være med til at sikre den sociale og faglige støtte, eleven kan have brug for i udslusningen.

Der er imidlertid også andre faktorer, der kan spille ind i et udslusningsforløb. Fx kan det være en fordel med fleksible og relativt flydende grænser mellem de to skoletilbud, der giver eleverne mulighed for gradvist at vænne sig til et nyt miljø med nye kammerater og lærere. Alternativt kan løbende interaktion med lokalområdet være med til at gøre verden uden for institutionen kendt og tryk for eleverne og til at afmystificere eleverne over for personer i deres nye miljø.

PERSPEKTIVERING

Som rapporten viser, har det seneste årtis generelt øgede fokus på faglighed, inklusion, planlægning og målstyring af undervisningen også sat sit præg på de interne skoler. Folkeskolereformens mål om, at alle elever skal udfordres, så de bliver så dygtige, som de kan, og at betydningen af elevernes sociale baggrund for deres faglige præstationer skal mindskes, gælder naturligvis også for anbragte børn. Det har historisk set ikke været en selvfølge, at disse børn har fået et skoletilbud, der har sikret dem faglige udfordringer på linje med folkeskoleelevernes, og de kommer i høj grad fra en social baggrund, der normalt hænger sammen med lavere karakterer, fx ved folkeskolens afgangsprøver.

På mange måder synes tankegangen bag folkeskolereformen at modsvare de udfordringer, de interne skoler har. Det gælder fx ønsket om at styrke fagligheden og idéen om en afvekslende skoledag, der indeholder leg, aktiviteter, lektiehjælp og bevægelse. Omvendt medfører skoledagens forlængelse og de højere krav til planlægning nye udfordringer for de interne skoler, der arbejder med målgrupper, der allerede før re-

formens ikrafttræden havde faglige vanskeligheder i skolen og svært ved den stillesiddende klasseundervisning. Indsatserne i kapitel 3 er konkrete bud på, hvordan skolerne i praksis tænker kreativt i forhold til at få eleverne til at arbejde på nye måder, fx dyreparken, værkstederne, lektiecaféen og formidlingsaktiviteterne.

BILAG

BILAG 1 INSTITUTIONER I UNDERSØGELSEN

I dette bilag findes en alfabetisk liste med beskrivelser af de otte institutioner, hvor der er gennemført interview til brug for undersøgelsen.

- Bøgholt
- Chr. IX's Børnehjem
- Den Gamle Brugs
- Godhavn
- Hostruphøj Specialskole & Socialpædagogisk opholdssted
- Orøstrand Skole og Behandlingshjem
- Skole- og Behandlingshjemmet Skovgården
- Skovly

BØGHOLT

- Bøgholt¹⁴ hører under Aarhus Kommune. Bøgholt Skole og tre af institutionens fire afdelinger ligger i Viby lige uden for Aarhus, mens ungdomsafdelingen Skansen ligger på Strandvejen i Aarhus C
- Antal børn på institutionen: 30
- Antal børn på den interne skole: 30
- Antal børn i ekstern skole: 0
- Antal børn, der laver noget andet: 0
- Antal ansatte på institutionen: 60 (heraf 1 skoleleder, 7 almindeligt læreruddannede lærere, 3 faglærere og 24 pædagoger)
- Gennemsnitsophold: 1-1½ år
- Aldersgruppe: 12-16 år

INSTITUTIONSTYPE

Bøgholt er et socialpædagogisk døgntilbud, ejet af Aarhus Kommune, men man modtager også børn fra andre kommuner.

MÅLGRUPPEN

Bøgholts målgruppe er børn i alderen 12-16 år med adfærdsvanskeligheder, ADHD, eller som er emotionelt skadede. Tilbuddet retter sig som hovedregel ikke mod elever, der har behov for eneundervisning, da skolen ikke har ressourcer dertil.

SÆRLIGE TILTAG

Afgangsklassen: Afgangsklassen på den interne skole tilstræber i forhold til struktur og organisering at ligne en almindelig 9. klasse, dog med færre elever. Samtidig er der en særlig kultur i og omkring afgangsklassen, idet der følger privilegier med at gå der (fx kaffe, egen computer og studietur). Blandt eleverne opfattes det som sejt at gå i afgangsklassen, og der er en særlig seriøsitet i klassen. Denne seriøsitet er selvforstærkende, så elever, der kommer ind i klassen, ”vokser med opgaven” og går op i undervisningen, når de starter der.

Værkstedundervisning: Bøgholt har tre værksteder med tre faglærere tilknyttet: en smed, en tømrer og en pædagog med lang erfaring med

14. Bøgholt var under dataindsamlingen i gang med en omstilling af målgruppe og pædagogik, idet institutionen som led i en større omorganisering af opholdssteder i Aarhus Kommune har fået en ny struktur. Informationerne om Bøgholt relaterer sig til før skolestart 2014.

tekstilarbejde. Eleverne på Bøgholt har værkstedsundervisning dagligt. Værkstedsundervisningen bidrager med sine håndgribelige opgaver til at skabe en mening med skolens boglige fag for eleverne, idet de kan bruge det, de lærer i fx matematik og dansk, i praksis. Derudover danner værkstederne rammen om en indslusningsperiode på tre uger.

CHR. IX'S BØRNEHJEM

- Chr. IX's Børnehjem ligger i Aarhus Nord
- Akut opholdssted uden intern skole
- Antal børn: 17 (normeret til 15 børn)
- Antal ansatte: 16 (heraf 12 pædagoger) samt 10 faste vikarer. Forstander deles med en anden institution.
- Gennemsnitsophold: 3 til 4 måneder
- Aldersgruppe: 0-17 år

INSTITUTIONSTYPE

Børnehjemmet adskiller sig fra de øvrige institutioner i denne rapport ved at være et akut anbringelsessted uden intern skole. Børnehjemmet er halvt kommunalt og halvt privat. Aarhus Kommune har driftsoverenskomst på halvdelen af børnehjemmets pladser, men børnehjemmet modtager også børn fra andre kommuner. Hvis det er muligt, fortsætter børnene under vante rammer i deres skoler, og hvis det ikke er muligt, bliver de indskrevet på den lokale folkeskole.

MÅLGRUPPE

Børnehjemmets målgruppe er børn og unge mellem 0 og 17 år, som skal akutanbringes uden for hjemmet. Børnehjemmet er ikke rustet til at have børn boende, som har behov for rammer, der imødekommer mange individuelle behov. Fælles for børnene er, at de er blevet anbragt på baggrund af en kaotisk hændelse. De bor gennemsnitligt cirka 3-4 måneder på børnehjemmet, inden der er fundet en permanent ordning til dem. Langt de fleste kommer, ifølge forstanderen, fra ressourcetsvage familier og har følelses- og adfærdsmæssige vanskeligheder. Langt de fleste af børnene er dog i stand til at modtage undervisning i en almindelig skole eller gå i en almindelig daginstitution og dermed til at indordne sig under de rammer og de normer, som det kræver.

SÆRLIGT TILTAG

Lektiecafé med frivillige: Tre dage om ugen fra kl. 18 til 20 afholder frivillige lektiecafé for børnehjemmets skolebørn. Børnehjemmet har indgået et samarbejde med en nærliggende kirke, hvor ni frivillige fra kirkens frivilligkorps er tilknyttet lektiecaféen. Lektiecaféen har fungeret siden skolestarten i sommeren 2013.

DEN GAMLE BRUGS

- Ved Skævinge i Hillerød Kommune
- Antal unge på opholdsstedet: 6
- Antal unge i den interne skole: 6 (heraf 1 ekstern) plus 2 uden for almindelig undervisningstid
- Antal unge, som laver noget andet: 1 (på HF)
- Antal ansatte: 9 (heraf 1 forstander, der også er skoleleder og uddannet lærer, 3 lærere, 3 pædagoger, 1 pædagogmedhjælper og 1 pedel)
- Gennemsnitsophold: 2-3 år
- Aldersgruppe: Som udgangspunkt 14-18 år

INSTITUTIONSTYPE

Den Gamle Brugs er et socialpædagogisk opholdssted med skoletilbud. Det er en selvejende institution, der er organiseret som en privat fond. Stedet har ikke fast driftsoverenskomst med én kommune, men er godkendt af Hillerød Kommune til at modtage unge i alderen 14-18 år. I forhold til folkeskolelovens regel fra 2013 (L96) om minimum ti elever på interne skoler har Den Gamle Brugs fået dispensation fra kommunalbestyrelsen til at fortsætte med seks elever. Det skyldes dels, at skolen tilbyder elever med særligt behov for et lille undervisningstilbud den fulde fagrække samt afholdelse af obligatoriske afgangsprøver i alle fag. Dels indgår skolen i et fast fagligt samarbejde med en lokal folkeskole, hvor lærerne fra Den Gamle Brugs deltager i skolens fagudvalg.

MÅLGRUPPEN

Målgruppen for Den Gamle Brugs er unge med sociale og følelsesmæssige vanskeligheder, et lavt selvværd og behov for særlig støtte. Målgruppen omfatter ikke unge med et omfattende misbrug og en voldsomt ud-

adreagerende adfærd samt unge, der er stærkt kriminelle eller selvdestruktive.

SÆRLIGT TILTAG

Afgangsprøven som virksomt fagligt og socialpædagogisk mål for de unge. Den Gamle Brugs arbejder målrettet henimod at få de unge til at gennemføre folkeskolens afgangsprøve og derved omforme en erfaring med mange tidligere skolenederlag til en mere positiv skoleerfaring. Det er både for at give de unge en normaliserende erfaring, der ligner andre unges, og for at give dem adgang til videreuddannelse og et selvstændigt voksenliv.

GODHAVN

- Godhavn ligger ved Tisvildeleje i Gribskov Kommune
- Antal børn på institutionen: 35
- Antal børn i den interne skole: 35 (26 interne og 9 dagbehandlingsbørn)
- Antal børn i ekstern skole: ca. 2-3
- Antal børn, som laver noget andet (fx praktik, arbejder, STU): ca. 4
- Antal ansatte på institutionen: 91¹⁵ (heraf er 40 pædagoger, 8-9 rådgivere og 23 faglærere, fx smed, musiker eller lærer (19 af faglærerne er tilknyttet skolen – heriblandt 9 læreruddannede samt skolelederen)
- Gennemsnitsophold på Godhavn: 2-3 år
- Aldersgruppe: 9-20 år

INSTITUTIONSTYPE

Godhavn er en fondsejet institution med samarbejdsaftale med Gribskov Kommune, men man modtager også børn fra andre kommuner. Godhavn benytter fordelene ved at være en stor institution, bl.a. ved at have et specialiseret visitationsteam og et specialiseret rådgivningsteam og ved at have en bred vifte af værkstedstilbud på den interne skole (begge tiltag er beskrevet under ”Særlige tiltag”).

MÅLGRUPPE

Godhavns behandlingsinstitution tager imod børn og unge i alderen 9-20 år. Der er en overvægt af drenge, men stedet modtager begge køn. Målgruppen er som udgangspunkt børn og unge i en fejludvikling, fx på

15. Den gode nomering skyldes, at Godhavn modtager stærkt belastede børn.

grund af fejl- eller understimulering, men som har potentialet til at komme i en mere normaliseret udvikling. Målgruppen omfatter desuden børn og unge med psykiske vanskeligheder som fx spiseforstyrrelser, ”cut-teradfærd”, ADHD, Tourettes syndrom eller lettere autismespektrumforstyrrelser. Godhavns behandlings- og skoletilbud retter sig ikke mod dårligt begavede børn og unge.

SÆRLIGE TILTAG

Visitationsteam og rådgivningsteam: Godhavn har et visitationsteam og et rådgivningsteam. Visitationsteamet har til formål at sikre, at de børn, der bliver anbragt på Godhavn, er anbragt det rette sted. Det kommer hele institutionen til gode og dermed også den interne skole. Rådgivningsteams formål er at udforme behandlingsplanerne i samarbejde med afdelingslederne og pædagogerne.

Bred vifte af værkstedstilbud i den interne skole: Den interne skole rummer forskellige værksteder som fx et smedeværksted, et snedkerværksted, et glasværksted, et håndarbejdslokale og et musiklokale. Skolens ansatte er ligeledes alsidige i deres fagområder, og børnene har dermed gode muligheder for at finde et interesseområde, de har lyst til at beskæftige sig med.

HOSTRUPHØJ SPECIALSKOLE & SOCIALPÆDAGOGISK OPHOLDSSTED

- Hostruphøj ligger i Hobro ved Mariager Fjord
- Antal børn på opholdsstedet: 10
- Antal børn på den interne skole: 16 (heraf 8 dagbehandlingsbørn)
- Antal børn i ekstern skole: 2 (heraf 1 i specialklasse)
- Antal ansatte på institutionen: 19 (heraf 4 lærere og 9 pædagoger) samt 8 weekendmedarbejdere (heraf 4 pædagoger) og vikarer
- Gennemsnitsophold: 5-6 år
- Aldersgruppe: 6-17 år

INSTITUTIONSTYPE

Hostruphøj er et socialpædagogisk opholdssted med døgn- og dagbehandling og intern skole. Det er en foreningsejet institution under ”Livsværk” (tidligere kendt som KFBU: Kristelig Forening til Bistand for

Børn og Unge). Den interne skole har driftsoverenskomst med Mariagerfjord Kommune.

MÅLGRUPPE

Målgruppen på Hostruphøj er børn og unge i den skolepligtige alder (6-17 år). Målgruppen rummer børn med emotionelle, sociale og indlæringsmæssige vanskeligheder, som nødvendiggør et særligt tilrettelagt og overskueligt behandlings- og indlæringsmiljø. Fx inkluderer målgruppen børn med tilknytnings- og adfærdsforstyrrelser, opmærksomhedsforstyrrelse, koncentrationsbesvær, manglende impuls kontrol (ADHD, ADD) og gennemgribende udviklingsforstyrrelse.

SÆRLIGE TILTAG

Samarbejde med barnets tidligere skole i forbindelse med overleveringen: Med forældrenes samtykke afholder Hostruphøj et møde med relevante fagpersoner fra barnets tidligere skole. Relevante dokumenter indhentes, og det undervisningsmateriale, barnet har arbejdet med inden skoleskiftet, lånes om muligt.

Fleksible indskrivningsmuligheder: Hostruphøjs tætte samarbejde med visitationsudvalget i kommunen har bevirket, at den interne skole i dag er betydeligt mere fleksibel, end den var tidligere, idet den rummer en række tilbudstyper, som kommunen har efterspurgt. Det betyder blandt andet, at børnene kan glide fra én tilbudstype til en anden, når behovene ændrer sig, hvorved de optimale rammer for barnet kan imødekommes. Desuden betyder det, at pladserne på den lille skole bliver besat og skolens eksistensgrundlag dermed sikret.

Brug af elevplaner som værktøj: På Hostruphøjs interne skole bruges elevplanerne aktivt i det daglige arbejde med den kontinuerlige vurdering og justering af fokuspunkterne omkring børnene.

ORØSTRAND SKOLE OG BEHANDLINGSHJEM

- Orøstrand i Holbæk Kommune ligger på Orø
- Antal børn på institutionen: 26 (normeret til 24)
- Antal børn på den interne skole: 19
- Antal børn i ekstern skole: 7
- Antal ansatte på institutionen: 40 (heraf 5 lærere og 18 pædagoger)
- Gennemsnitsophold: 4-5 år
- Aldersgruppe: 5-18 år

INSTITUTIONSTYPE

Orøstrand er en foreningsejet døgninstitution med intern skole under "Livsværk" (tidligere kendt under navnet: KFBU: Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge). Institutionen har driftsoverenskomst med Københavns Kommune, men har også børn fra andre kommuner.

MÅLGRUPPE

Orøstrands målgruppe er udviklingstruede børn og unge mellem 5 og 18 år. Målgruppen rummer børn og unge, som er tidligt eller emotionelt skadede, har udadreagerende adfærd og har diagnoser som ADHD og Aspergers syndrom. Orøstrands behandlings- og skoletilbud retter sig ikke mod børn og unge med lavintelligens i en kombination med udadreagerende adfærd, børn og unge, som er i et omfattende misbrug eller kriminelle, eller børn og unge, som er i behandling i psykiatrien.

SÆRLIGE TILTAG

Udeskolelærer: Udeskolelæreren er ansat til at støtte de anbragte børn, der går i de eksterne skoler. Han bruger sin tid på de eksterne skoler i de klasser, hvor Orøstrands børn går, når der er behov for støtte. Udeskolelæreren har et stort netværk og et godt samarbejde med områdets skoler.

Dyrepark: Orøstrand har sin egen dyrepark med 14-15.000 besøgende om året. Dyreparken fungerer som en integreret del af børnenes undervisning. Børnene kan uddanne sig som dyreguide og vise gæsterne rundt i dyreparken.

SKOLE- OG BEHANDLINGSHJEMMET SKOVGÅRDEN

- Skovgården ligger på Sydsjælland ved Fuglebjerg

- Antal børn på anbringelsesstedet: 18
- Antal børn på den interne skole: 31 (heraf 13 dagbehandlingsbørn)
- Antal ansatte på institutionen: 56 (forstander, skoleleder, pædagogisk leder, 2 afdelingsledere, 10 lærere, 18 pædagoger, 3 psykologer, 2 socialrådgivere, 5 pædagogmedhjælpere, 3 i administrationen, køkkenleder, køkkenmedarbejder, pedel, pedelmedhjælper, rengøringsmedarbejdere)
- Gennemsnitsophold: 4 år
- Aldersgruppe: 5-17 år

INSTITUTIONSTYPE

Skovgården er en fondsejet institution uden driftsoverenskomst. Den tilbyder døgn- og dagbehandling og har en intern skole.

MÅLGRUPPE

Institutionens målgruppe er omsorgssvigtede, tilknytningsforstyrrede børn, som har svært ved at knytte sig til andre mennesker. Børnene har ofte problemer med at aflæse andre mennesker og derved svært ved at indgå i sociale relationer. Aldersmæssigt befinder de sig i den skolepligtige alder (5-17 år). Målgruppen omfatter ikke stærkt seksualiserede piger, og der er grænser for, hvor selvskadende børnene må være. Børnene er normalt begavede, men der korrigeres for, at børnenes historik kan afspejles i et relativt dårligt resultat af en IQ-test, der vil bedres med den rette behandling.

SÆRLIGT TILTAG

Sanseintegration og neuroaffektiv udviklingspsykologi i praksis: Gennem fx tryk i hånden skabes kontakt til elevernes kroppe, og de falder til ro. Sanseintegration bruges både i behandlings- og undervisningsøjemed. På den interne skole oplever man, at metoden er med til at skabe ro i børnene, så de har bedre forudsætninger for at modtage undervisning.

SKOVLY

- Ligger i Mørkøv i Holbæk Kommune.
- Antal børn på institutionen: 12 (kapacitet til 14)
- Antal børn i den interne skole: 8 (kapacitet til 10)
- Antal børn i ekstern skole: 3

- Antal børn, som laver noget andet: 1 (går på center for specialundervisning)
- Antal ansatte på institutionen: forstanderen og 17 ansatte, hvoraf 14 er tilknyttet opholdsstedet (6 pædagoger, 2 håndværkere (pedel og madmor), 4 medhjælpere og 2 nattevagter), og 3 er tilknyttet skolen (2 uddannede lærere, hvoraf den ene også fungerer som skoleleder, og 1 ikke-uddannet lærer, som har ti års undervisningserfaring)
- Gennemsnitsophold på Skovly: 6-7 år
- Aldersgruppe: Som udgangspunkt 7-15 år på indskrivningstidspunktet

INSTITUTIONSTYPE

Opholdsstedet Skovly er et socialpædagogisk opholdssted, der blev oprettet i 2001. Skovly Skole har eksisteret siden 2006. Det er en fondsejet, selvejende institution, godkendt af Vestsjællands Amt til at modtage børn i alderen 7-15 år på indskrivningstidspunktet.

MÅLGRUPPE

Kendetegnende for børn og unge, der anbringes på opholdsstedet Skovly, er, at de er udfordrede socialt, følelsesmæssigt og/eller intellektuelt. Heri ligger også, at mange af børnene har diagnoser som ADHD, Tourettes syndrom eller autisme-lignende adfærd. Opholdsstedet retter sig fx ikke mod børn med kriminel baggrund, stofmisbrugere eller incestramte. Skovly Skoles målgruppe er børn i alderen 6-18 år (1. til 9. klassetrin), som har behov for et mindre og struktureret læringsmiljø.

SÆRLIGT TILTAG

Dyrke sit netværk: Der kan være udfordringer i at være et lille opholdssted og en skole med få børn. For eksempel er et lille sted mere sårbart i relation til økonomi og faglig bæredygtighed end et større sted. Desuden kan det være en udfordring at skaffe ressourcer til efteruddannelse af personale. Institutionen (både opholdssted og skole) søger at imødegå udfordringerne ved at udnytte gode netværksrelationer til både den lokale folkeskole, Kildebjergskolen, og andre institutioner i nærområdet af samme type som den selv. Det kommer til udtryk i sparring om undervisning, udveksling af fagligt materiale og møder om børn, der går i ekstern skole mv.

LITTERATUR

- Andersen, D. (2008): *Anbragte børns undervisning. Sammenfatning af tre delrapporter*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:26.
- Bekendtgørelse af lov om social service (2013): *Lovbekendtgørelse nr. 1093 af 5-9-2013*. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=158071#Kap11>. Besøgt 15-10-2014.
- Blome, W.W. (1997): "What happens to foster kids: Educational experiences of a random sample of foster care youth and a matched group of non-foster care youth". *Child and Adolescent Social Work Journal*, 14(1), s. 41-53.
- Bryderup, I.M. & M.Q. Trentel (2012): *Tidligere anbragte unge og uddannelse*. Aarhus: Forlaget Klim.
- Bryderup, I.M. & G. Andsager (2006): *Skolegang for anbragte børn og unge*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- Bryderup, I.M., B. Madsen & A.S. Perthou (2001) *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud – en undersøgelse af pædagogiske processer og samarbejdsformer*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

- Courtney, M.E., I. Piliavin, A. Grogan-Kaylor & A. Nesmith (2001): "Foster Youth Transitions to Adulthood: A Longitudinal View of Youth Leaving Care". *Child Welfare*, 80(6), s. 685-717.
- Cashmore, J. & M. Paxman (1996): *Wards leaving care: a longitudinal study*. New South Wales: Department of Community Services.
- Cheung, S.Y. & A. Heath (1994): "After care: Education and occupation of adults who have been in care", *Oxford Review of Education* 20, s. 361-374.
- Christoffersen, M.N. (1993): *Anbragte børns livsforløb*. København: Socialforskningsinstituttet SFI rapport 93:11.
- Clausen, S.E. & L.B. Kristoffersen (2008): *Barnevernsklinter i Norge*. NOVA rapport, 3. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Dietrichson, J., M. Bøg & T. Jørgensen (2015): *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:07.
- Egelund, T., P.S. Christensen, T.B. Jakobsen, T.G. Jensen & R.F. Olsen (2009): *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:24.
- Egelund, T., D. Andersen, A.-D. Hestbæk, M. Lausten, L. Knudsen, R.F. Olsen & F. Gerstoft (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår*. København: SFI–Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:23.
- Egelund, T. og A.-D. Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet 03:04.
- Egelund, T., A.-D. Hestbæk og D. Andersen (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet 04:17.
- Ferrer-Wreder, L., H. Stattin, C.C. Lorente, J. Tubman & L. Adamson (2004): *Successful prevention and young people development programs: across borders*, New York: Kluwer Academic.
- Forsman, H. & B. Vinnerljung (2012): "Interventions aiming to improve school achievements of children in out-of-home care: A scoping review". *Children and Youth Services Review*, 34(6), s. 1084-1091.
- Gustafson, L.R., K. Rusmann, M. Juhler-Larsen & M. Rosholm (2015): *Registeranalyse og vidensopsamling. Satspuljeprojektet, styrket faglighed*

- blandt udsatte børn i folkeskolen*. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, september 2015.
- Hansen, B.H. (2015): *Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn*. København: Kommunernes Landsforening.
- Johansson, H. & I. Höjer, (2012): "Education for disadvantaged groups – Structural and individual challenges". *Children and Youth Services Review*, 34(6), s. 1135-1142.
- Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson (2015): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – Del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. København: SFI – det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:42.
- Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A. A. Nielsen (2013): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:07.
- Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:35.
- Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen (2015): *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:01.
- Ottosen, M.J. & P.S. Christensen (2008): *Anbragte børns sundhed og skolegang*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:21.
- Pecora, P.J., R.C. Kessler, K. O'Brien, C.R. White, J. Williams, E. Hiripi, D. English, J. White & M.A. Herrick (2006): "Educational and employment outcomes of adults formerly placed in foster care: Results from the Northwest Foster Care Alumni Study". *Children and Youth Services Review*, 28(12), s. 1459-1481.
- Thomsen, J.-P. (red.), K.M. Dahl, S. Baviskar, C.J. de Montgomery, S. Frederiksen, M.H. Poulsen, M. Lausten, M.H. Ottosen, S. Vernstrøm Østergaard, R.F. Olsen, J. Østergaard & D. Andersen (2016): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. SFI rapport 16:18.
- Tideman, E., B. Vinnerljung, K. Hintze & A.A. Isaksson (2011): "Improving foster children's school achievements: Promising results

- from a Swedish intensive study". *Adoption & Fostering*, 35(1), s. 44-56.
- Tordön, R., B. Vinnerljung & U. Axelsson (2014): "Improving foster children's school performance: a replication of the Helsingborg study". *Adoption & Fostering*, 38(1), s. 37-48.
- Vinnerljung, B. (2006): "Fosterbarn som unga vuxna". *Socialmedicinsk tidskrift*, 1.
- Vinnerljung, B., E. Tideman, M. Salinas, H. Forsman (2014): "Paired Reading for foster children: results from a Swedish replication of an English literacy intervention". *Adoption & Fostering*, 38(4), s. 361-373.
- Vinnerljung, B., Öman, M. & Gunnarson, T. (2005): "Educational attainments of former child welfare clients – a Swedish national cohort study". *International Journal of Social Welfare*, 14(4), s. 265-276.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Nogle rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgård, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.

- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119-286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119-289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119-294-0. Pris: 120,00 kr.
- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaasiutinut tunngasut kinguaasiunitigullu innarliisarnerit qitunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119-297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119-300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for fortidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119-301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119-306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af foged-*

- sager og udsættelser i perioden 2007-13. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119-309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119-311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning.* 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119-312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier.* 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinaviske dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013.* 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.
- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss & J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119-316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:25 Christensen, E.: *Det har vi lært af NAKUUSA.* 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-317-6. Netpublikation.
- 15:26 Christensen, E.: *Nakuusamit makku ilikkarpavut. NAKuusap meeqqanut isummorsorfiani ilaasortanik apersuineq.* 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-318-3. Netpublikation.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne.* 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119-319-0. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år.* 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-320-6. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-321-3. Netpublikation.

- 15:30 Siren, A., R.N. Brunner & R.C.H. Jørgensen: "*Øvelse gør mester*" i Næstved Kommune. *Evaluering af livskvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre*. 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119-324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Efterkøber af klasseledelse på elevernes læring og trivsel*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119-330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.
- 15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever*. 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.
- 15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial Function and Health in Veteran Families - A Gap Map of Publications within the Field*. 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.
- 15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling*. 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119-337-4. Netpublikation.
- 15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlere og borgernes erfaringer*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & S.C. Winter: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.
- 15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark*.

- En registerbaseret kortlægning.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119- 342-8. Pris: 330,00 kr.
- 15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119- 344-2. Pris: 120,00 kr.
- 15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge.* 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.
- 15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015.* 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119- 347-3. Pris: 270,00 kr.
- 15:45 Christensen, G., R.C.H. Jørgensen & M.R. Larsen: *Erfaringer med at ændre socialt mix i udsatte boligområder. Evaluering af brugen af anvisnings- og udlejningsredskaber som led i Landsbyggefondens 2006-10-midler.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-348-0. e-ISBN: 978-87-7119- 349-7. Pris: 200,00 kr.
- 15:46 Mehlsen, L., M.T. Jensen, A.-M.K. Jørgensen, R.E. Wendt & G. Christensen: *Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet. En systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-350-3. e-ISBN: 978-87-7119- 351-0. Pris: 110,00 kr.
- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119- 353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1.* 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:04 Niss, N.K., K.I. Dannesboe, C.P. Nielsen & C.P. Christensen: *Evaluering af inklusionsindsatsen i Billund Kommune.* 132 sider. e-ISBN: 978-87-7119-357-2. Netpublikation.

- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Holm & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.
- 16:06 Keilow; M., M. Friis-Hansen, S. Henze-Pedersen & S. Ravn: *Inklusionsindsatser i folkeskolen. Resultater fra to lodtrækningsforsøg.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-361-9. e-ISBN: 978-87-7119-362-6. Pris: 130 kr.
- 16:07 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen "Forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge". Projekt "Øget udbytte" på Julemærkehjemmene.* 130 sider. e-ISBN: 978-87-7119-363-3. Netpublikation.
- 16:08 Andersen, D, K. Markwardt, L.B. Larsen & M.A. Svendsen: *Velfærdsteknologi i plejeboliger. Borger, medarbejder og økonomisk perspektiv.* 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-364-0. Netpublikation.
- 16:09 Amilon, A & A.G. Jeppesen: *Økonomisk udsatte pensionister. Levevilkår blandt økonomisk dårligt stillede pensionister.* 98 sider. ISBN: 978-87-7119-365-7. e-ISBN: 978-87-7119-366-4. Pris: 100 kr.
- 16:10 Bille, R.: *Implementering af beskæftigelsespolitik i Danmark.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-369-5. Netpublikation.
- 16:11 Bach, H.B., L. Mehlsen & J. Høgelund.: *Evidens om effekten af indsatser for ledige seniorer.* 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-370-1. Netpublikation.
- 16:12 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4.* 172 sider. ISBN: 978-87-7119-371-8. e-ISBN: 978-87-7119-372-5. Pris 170 kr.
- 16:13 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4.* 134 sider. ISBN: 978-87-7119-373-2. e-ISBN: 978-87-7119-374-9. Pris: 130 kr.
- 16:14 Højen-Sørensen, A.-K., L. J. Kristiansen, A.-M.K. Jørgensen & R.E. Wendt: *Kortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2014.* 107 sider. e-ISBN: 978-87-7119-375-6. Netpublikation.

- 16:15 Larsen, M., H. Holt, M.R. Larsen: *Et kønsopdelt arbejdsmarked. Udviklingsstræk, konsekvenser og forklaringer*. 170 sider. ISBN: 978-87-7119-376-3. e-ISBN: 978-87-7119-377-0. Pris: 170 kr.
- 16:16 Oldrup, H., M.N. Christoffersen, I.L. Kristiansen, S.V. Østergaard: *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. 256 sider. ISBN: 978-87-7119-378-7. e-ISBN: 978-87-7119-379-4. Pris: 250,00 kr.
- 16:17 Oldrup, H., S. Frederiksen, S. Henze-Pedersen & R.F. Olsen: *Indsat far udsat barn. Hverdagsliv og trivsel blandt børn af fængslede*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-380-0. Netpublikation.
- 16:18 Thomsen, J.-P. (red): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet. Årgang 95 – Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-383-1. e-ISBN: 978-87-7119-384-8. Pris: 290,00 kr.
- 16:19 Hansen, H, C.P. Christensen & T. Termansen: *Evaluering af Feedback-Informed Treatment ved Silkeborg Kommunes Familiecenter*. 77 sider. e-ISBN: 978-87-7119-385-5. Netpublikation.
- 16:20 Højen-Sørensen, A.-K., K.S. Kohl, K.M.V. Dahl, H. Oldrup & J.H. Pejtersen.: *Lige Muligheder – Udsatte børn og unge. Afsluttende evaluering*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-386-2. e-ISBN: 978-87-7119-387-9. Pris: 180,00 kr.
- 16:21 Bagger, S., K.S. Kohl, M.T. Strande & K. Karmsteen: *Anbragte børns skolegang på intern skole*. 89 sider. e-ISBN: 978-87-7119-388-6. Netpublikation.
- 16:22 Rangvid, B.S.: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers fagligbed – afsluttende rapport*. 103 sider. e-ISBN: 978-87-7119-389-3. Netpublikation.
- 16:23 Fridberg, T & J.F. Birkeund: *Pengespil og spilleproblemer i Danmark 2005-2016*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-390-9. e-ISBN: 978-87-7119-391-6. Pris: 180,00 kr.

ANBRAGTE BØRNS SKOLEGANG PÅ INTERN SKOLE

Formålet med rapporten er at videreformidle erfaringer, som 8 udvalgte opholdssteder og døgninstitutioner, der af fagpersoner og eksperter i anbringelsesmiljøet, fremhæves som særligt gode til at give anbragte børn et godt internt skoletilbud.

Rapporten er tænkt som en kilde til inspiration for interne skoler, der ønsker et styrket fokus på børnenes faglighed. Den indeholder eksempler på konkrete indsatser, tilgange til arbejdet og organisationsformer, der vurderes at kunne have en positiv betydning for elevernes faglige resultater og progression.

Selvom institutionerne ikke nødvendigvis arbejder ud fra de samme tilgange og pædagogiske principper, viser der sig nogle fælles tendenser omkring deres håndtering af de anbragte børns skolegang. En skoledag indrettet efter den enkeltes behov og med særlig vægt på forudsigelighed, struktur, tryghed og nærhed; faglige succesoplevelser; rummelige og omstillingsparate lærere og øvrigt pædagogisk personale; samt fokus på en helhedsorienteret og tværfaglig tilgang. Det er nogle af de gode erfaringer, som de 8 udvalgte institutioner fremhæver.

Rapporten er udarbejdet som et delprojekt under Barnets Reforms forskningsbevilling med økonomisk støtte fra det daværende Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.